

Kálmán Mária
TISZAVIRÁGOK
kisregény

TARTALOM

A TESTVÉREK
ANYA ÉS LÁNYA
VIKTÓRIA
IMPRESSZIÓK
A BÁNYA
„CIGÁNYAPÁCA”
EPÉS NAPLÓ
AMBÍCIÓK HINTAJÁN
MINDEN ELMÚLIK EGYSZER...

A TESTVÉREK

A kapu automatikusan csattant mögötte. Kicsit meghökkent. Azután elindult, és mosolygott magán. Hét éve minden alkalommal elcsodálkozik a precíz kapun.

Mert otthon más volt. Húztuk a makacs deszkákat, melyek sosem illeszkedtek a kerítésbe egészen. A ház középső része előreugrott, mintha az engedetlen hasadékot figyelné ablak-szemekkel... Rég volt. Az ember vándorol. Lakik itt is, ott is. Párizs házfalait ugyanolyan rajzok díszítik, mint Tiszaszem utcáját. A gyerekfantáziánál nemzetközibb dolog nincs a világon!

Hatalmas szürke kocsi lassított mellette. Oda se nézett, máris elkedvetlenedett. Megismerte Mészárost erről a hivalkodó gördülésről.

- Gyuszikám, te világcsavargó! Milyenek a francia nők? Jó velük, mi? Csupa feszes, parányi figura! Viktóriával össze is veszünk miattad! Mondom: Gyu kifogta hová menjen vendég-szerepelni! Erre azt mondja, hogy korlátolt vagyok. Mintha az ilyesmi észkérdés lenne!

- Bocsáss meg: sietek!

- Mint mindig! Azt hiszed, újság ez számomra? Ez a ti családi betegségetek, öregem! Ha egy Lovassal találkozom, biztosra vehetem, hogy rohan valahová! Speciel: hová?

- FERIHEGY. Bátyám érkezik.

- Szóval FERIHEGYRE FERI ELÉ! Ezek a jó testvérek, hiába! Gyere, félúton elviszlek.

- Ennyire ráérsz?

- „Küldöncnek jöttem, s eltűnök majd...” Persze, te nem szereted ezt a hangot. Nem ezen nőttél fel, igaz?

- Harmincháromban születtem.

- Te már harminc éves vagy?! Öregem - Húsznak se látszol! Hiába: fiatalok közt fiatal marad az ember! A színészek egyébként sem öregszenek! No, de ezzel függ össze a küldetésem is! Holnap valami buli lesz nálunk: gyere el különlegességnek, jó? Egyébként stop, itt kettéválunk, ha nem haragszol.

- Köszönöm a meghívást. Viktória sugallta?

- Dehogy! Ez egyszer én akarok feltálatni valamit. Jössz?

- Még gondolkodom. Viszlát!

- Szervusz, Don Gyula!

Utána nézett a szürke autónak. Viktória mindig érthetetlen volt, de ez a férj a legérthetetlenebb. Láttá leragadt szemű ökrök, sánta lovak fölé hajolni. Elképzelte izzadt, rossz szagú alsóneműit. S az a hangsúly a színészeiről! Mintha délszaki pálmát, vagy bengáli tigrist mondana. Az ember haladásnak érzi, hogy nem leprásokra gondol... Kedve támadt kinevetni Mészáros Károly állatorvos urat. „Gyuszikám, te világcsavargó...” kezdte pergetni magában az előbbi jelenetet. Nem volt íze. Egyedül képtelen volt bármit élvezni, rögzíteni még kevésbé. A szövegeket próbák alatt tanulta meg, figyelő szemek pergőtűzésében. Mészáros Károlyon valaki másnak a segítségével kell nevetni, ha már mindenáron nevetni akar. Felhívta Viktóriát.

- Most beszéltem Karcsival, valami bulira hívott...

- És eljössz?
 - Mondd, Viki, hányszor csókolóztál a férjeddal?
 - Megőrültél?
 - Az jutott eszembe, hogy ez az ember harap, nyúlkál, lefog, s ki tudja milyen természetes jussként követeli azt az átkozott tüzet, melyben velem lobogtál...
 - Ezt feltétlenül telefonon kell elmondani?
 - Mitől félsz folyton?! Férjed jóltáplált egzisztencia, reprezentatív személyiség, akit minden követségi estélyre meghívnak, hogy bemutassák: ilyet is tenyésztünk!
 - Te most mit csinálsz azon kívül, hogy becsméreled Karcsit?
 - Várom a bátyámat.
 - Remélem, hogy épségben megérkezik, s holnapig helyreráz téged is, Jocót is! Szervusz!
 - „Jocót is?!” Ezek szerint az öcskössel ismét baj van! Nevetséges analógia: Lovas Gyula színész szerelmes Farkas Viktória tanárnőbe, Lovas József gimnazista szerelmes Farkas Ágnes gimnazistába. Lovas Gyula esküszik Farkas Ágnes tehetségére, s példaképül állítja a nővér elé. Farkas Viktória viszont Lovas Józsefet tartja legtehetségesebb tanítványának, s erre gyakran célozgat bátyja előtt. Csak néhány hete bomlik Jocó, s már felfordította a lakást. Mi lesz még ebből? Gyula hirtelen elviselhetetlennek érezte helyzetüket, amint bátyja komor arcát meglátta.
 - Szervusz, Öcsi!
 - Szervusz, Bátyó!
- „Ferenc harminchárom éves, elismert tudós. Én harminc éves fejjel szintén túljutottam a középszerűsége. Sanyi huszonnégy éves: gimnazista. Pesten vagyunk, fiatalok vagyunk, és valljuk be: boldogtalanok vagyunk. Látszólag mi vagyunk a hibátlan »négyesfogat«, valójában rágódunk. Egy hónapja nem láttam Ferit, kijöttem elé, mint jó testvérhez illik, s most itt hallgatunk egymás mellett: Szervusz, Öcsi! - Szervusz, Bátyó! ... Senki el nem hinné nekem, hogy egy hónap múltán a két idősebb Lovasnak ennyi a mondanivalója egymás számára.”
- Szótlanul értek haza. Mint albérlők lakták a Ménesi út 17 három tágas szobáját, de tulajdonképpen övük volt az egész lakás. Az öreg Padapulosz családja szétszóródott. A sors úgy akarta, hogy egyetlen gyermeke sem maradjon meg abban a házban, melyért foggal és körömmel harcolt. A feleségével együtt lenni annyi volt, mintha egyedül lett volna. Megkönnyebbülés volt a négy fiú jelentkezése. „Zsebrerakják a csöndet, Dinocska, ezek zsebrerakják” - motyogta minduntalan. Csonka félkeze bizonytalanul hadonászott az újság előtt, melybe felesége reggeltől estig beletemetkezett. Legnagyobb fiúk Görögországban maradt. Indulásuk előtt egy nappal tartóztatták le, azóta semmi hír róla. A Lovas testvéreket saját gyermekeiként kezelték, és barátságosan elosztották egymás között. „Nézd, milyen érdekesen helyezkednek el - hordta a híreket feleségének Takisz apó -, a legkisebb és a legnagyobb egy szobába, a két középső a másik szobába! Dehát akkor minek nekik a harmadik szoba?!” A legkisebb és a legnagyobb: Jocó és Feri - Dinka mama rokonszenvét nyerte el. A két középső: Sanyi és Gyula - Takisz apó fiainak számítottak. A harmadik szoba sokáig üresen állt, végül Feri laboratóriumnak rendezte be.
- Fogadok, hogy más tervük volt azzal a szobával - dörmögött Takisz. - Neked nem furcsa az a harmadik szoba?
 - Nem - felelte élete párja.

- Nekem furcsa - folytatta Takisz - nem gondolod, hogy egyikük meg akart talán nőszülni?
 - Nem - mondta ugyanúgy Dinka anyó.
 - Nem?! - csodálkozott Takisz - és miből gondolod, hogy nem?!
 - Mert szüleik nincsenek, s a két idősebb iskoláztatja a két kisebbet. Ilyenkor felesleges teher a feleség.
 - Milyen igazad van, Dinocska! Teljesen felesleges teher a feleség - nyugodott bele Takisz, hogy fogadott fiai előreláthatólag hűségesebbek lesznek az igaziaknál.
- De a harmadik szoba következetesen érdekelte. Időnként kitakarította, vagy felajánlotta, hogy azért ne fizessenek, úgysem lakik benne senki. Egyszer megérdeklődte, hogy kiadhatná-e idegennek, ha már úgysem használják. Akkor Feri csendesen megérdeklődte az öregtől:
- Fizetünk a harmadik szobáért, vagy nem?
 - Fizetnek, csakhogya...
 - Mindegy az Padapulosz úrnak, hogy laknak-e a szobában, vagy nem?
 - Mindegynek mindegy, csakhogya...
 - Akkor ne tessék törődni a szobával, Takisz bácsi!

Takisz apó olyan boldog lett, hogy a beszélgetés végére visszanyerte eredeti nevét, s nem urazza senki, hogy minden igyekezetét latbavetette elfelejteni az üres szobát. A fiúkban úgy látszik éppen az ellenkezője zajlott le, mert néhány bútordarabot bevitte, néhányat kihoztak az üres szobából. Egy nap pedig vastaggumis speciális szállítókocsi hozta Lovas Ferenc professzor kísérleti görebjeit, lombikok, csövek, üvegcsék százait. Ettől kezdve Feri a kémcsövek között lakott, s Jocó egyedül maradt a szobában. De ez az átcsoportosulás sem tartott sokáig. Gyula egyre kevesebbet aludt otthon, viszont a délelőttiöket egyhuzamban vörös dikóján heverészte végig. Sanyi és Jocó viszont délelőtti tanult, s este vette birtokába a szobát. Így történt, hogy Jocó átszokott Sanyi szobájába, aztán át is költözött, s mivel Gyulát nem zavarta a világon semmi, ott is maradt. A fiúk tehát ismét két szobában éltek, s a harmadik üres várakozással tátongott a laboratórium és a tréfásan művésztanyának nevezett kimondhatatlan zűrzavarú hely között.

- Ezek nem tudnak élni egy üres szoba nélkül - motyogta Takisz apó, de mivel élete párja ki sem kukkantott az újságokból, magára maradt keserveivel.

Mikor Sanyi egyetemista lett, újra benépesedett a középső szoba. Baltás Laci többet tartózkodott a testvéreknél, mint saját lakásán. Vidékről jött, s az egyikék ösgyűlöletével utálta a kollégiumot. Betelepedett, sőt, berendezkedett a középső szobában. Sanyi még hálás is volt érte, hogy figyelheti barátja munkáját, s nem kell az istenhátamögötti kollégiumba szaladgálnia. A két régész órák hosszat ült szótlanul, s csak a papírok zörgése adott a szobából életjelt. A papírok Lacihoz tartoztak, mint az ecset és tus, amit Takisz apó sehogy sem tudott megszokni. „Sűrű tentának” nevezte, s kidobta, ha tehetette. Laci türelmesen újat vásárolt minden alkalommal, s mosolygott a bosszankodó Sanyin. Sanyi ritkán dolgozott, inkább a tüzet bámulta, vagy Laci futkosó ecsetjének árnyékát kísérte figyelemmel. Valami lázas gyorsaságot, kényszerített sietséget érzett abban, ahogy barátja munkáját nézte, pedig Lacinak egy kapkodó mozdulata, feleslegesen kirajzolt vonása sem volt soha. „A lelkével siet” - állapította meg Sanyi, de sosem szólt erről barátjának. Igyekezett egyensúly teremteni körülötte, ami testvérei miatt nehezen sikerült. Feri laboratóriumában ugyanis ordítóan hideg volt, míg Jocó trópusian melege fűtötte a szobát. Ha kötekedni akartak, akkor mindketten kinyitották ajtóikat, s a két régész feje fölött üvöltözték a következő szöveget:

- Nem vagy te legény, Öcsi - hallatszott Feri basszusa - nézd meg a svédeket, norvégeket, dánokat: micsoda fejlett kultúra és fejlett testalkat uralkodik minden északi népnél!

- Kivéve az eszkimókat - süvítette Jocó.

- A finnek szaunáznak, a kanadaiak síelnek, nincs is hozzájuk fogható egészséges ember! Még a régészeti leletek is ezt bizonyítják! - kezdte a célozgatást Feri.

- A régészet őshazája Egyiptom. Tudod, hol van Egyiptom? - Ennél a kérdésnél már remegett Jocó hangja a visszafojtott nevetéstől.

- Valahol Ázsiában! - kiáltotta a komoly professzor, aztán becsapta az ajtót öccsével együtt, s Sanyiék fél óráig hallották a rovásukra szóló hahotát a jobboldali és baloldali szobából egyaránt.

- Érdekes, hogy felnőtt ember létére milyen kedélyes ember a bátyád - mondta ilyen alkalommal Laci. Sokkal nyugodtabb lélekkel tűrte a fricskákat, mint Sanyi, aki minden apróságért felfortyant.

- Feriben szikrája sincs a humornak - dühöngött most is -, vele kapcsolatban csak kétféle érzése lehet az embernek, de még annak is egy az eredménye!

- Hogyan?

- Ahogy figyeltem a bátyámat, az a paradox gondolat jutott az eszembe, hogy Feri vagy száz évvel megelőzte a jelenkort, vagy száz évvel elmaradt tőle, de mindenképpen idegen benne.

Laci váratlanul abbahagyta a rajzot. Fürkészsze nézte Sanyit, olyan sokáig, hogy az kezdte kényelmetlenül érezni magát. Már-már szólni akart, mikor észrevette, hogy Laci teljesen elfeledte, hogy hol van. Bár kezei mozdulatlanul támasztották konok homlokát, de szemei a semminél is semmitmondóbban meredtek a lángokra. Elaludt. Nem akarta meglesni barátját ilyen védtelenül, s elfordult. Laci azonnal megszólalt.

- Azt mondd: idegen. A testvérenek! Számomra vonzó ember. Magamban úgy nevezem: a szfinx. Mert a szfinx nem úgy kérdez és nem úgy válaszol, mint más halandó, hanem talányokat ad fel, s csak a megfejtés után engedi tovább a vándorokat.

Sanyit dühbe gurította, hogy barátja mást is szerethet rajta kívül a családból. Különösen legidősebb bátyja bálványozását nem bírta elviselni senkitől, Lacitól legkevésbé. Míg szülei éltek, azt hallotta tőlük, hogy Feri a család reménye. 56-ban kamaszfejjel ítélkezve úgy érezte, Feri késlekedése az oka szülei halálának. Jocót és őt Gyula költöztette Pestre, s csak akkor ismerte meg tulajdonképpen Ferit. De valahogy itt egyedül maradt. Feri és Gyszi egyaránt Jocót kényeztették, mint a legkisebbet, s szerintük legtehetségesebbet négyük közül. Sanyi mindig egyedül volt. Sem a szülei, sem a testvérei nem figyeltek föl szeretetét lelkére, arra a nagyhatalommá fejlődő szenvedélyre, hogy önmagáért szeressék. Egyetemi barátaihoz gyanakodással fordult: hátha a híres tudós és ismert színész öccsével keresik a barátságot, s nem önmagáért önmagával?! Ezen a gyanúösvényen csak Baltás Laci tudott áttörni. Laci konok homlokára nem illett a tettetés. „S ha megszerette Ferit, akkor úgy szerette meg, mint az én bátyámat” - mosolyodott el Sanyi dühfüggönye mögött. S ez elfújta mérgét.

- Szfinx?! - mosolygott vállatvonva. - Végére ugyanazt mondd, mint én. Szfinxnek lenni a XX. században éppen annyi, mint idegennek lenni! Egyszer majd elmondom neked Feri történetét.

S mivel Laci nem válaszolt, Sanyi megnyugodott, és a téma abbamaradt. Aztán egész más dolgok történtek, melyek elterelték figyelmüket az ordító hidegben dolgozó fiatal professzorról.

ANYA ÉS LÁNYA

- Anya, bealudt a cigim!
- Gyújtsd meg.
- Kifogyott a benzinem!
- Már feltalálták a gyufát.
- Nincs gyufa!
- Akkor ne cigarettázz!

Ági elnevette magát. Csudapók ez az anyu! Ha olvas: összedőlhet a világ, csak még befejezhesse a fejezetet. Az is igaz, hogy tökéletesen tisztában van Ági módszereivel. A cigaretta füstjét is megérezhette...

- Anyu!
- Na.

Végtére békén hagyhatnám. De el fog késni. Állandóan elkésik mindenhol, mintha semmi sem lenne fontos a számára, csak a könyvek. Hogy eszi azt a kiflit! Mint a csiga. Anyja lassú, puha mozgása számtalanszor felkeltette benne ezt a képet. Az utcán is inkább csúszik, mint megy. Ha nekirohanak: felijedve motyogja a pardont. „Nem te voltál a hibás!” - utasítja rendre Ági. „Persze, persze.” - „Tudod, hogy mit mondtam?” - „Nem.” „Nem neked kell bocsnatot kérni, ha leütnek a lábodról.” - „Ja, igen.” Mit lehet erre mondani? „Ha nincs gyufa, ne cigarettázz.” Áginak sosem jutna eszébe ilyen válasz. Biztosan azt mondaná a lányának, hogy menj el vásárolni magadnak, vagy nézd meg jobban. Persze azután ismét lehetne mondani ezt, vagy azt, így viszont be van fejezve. Most vette észre, hogy Magda mama nézi.

- Kell valami, mami?
- Te szóltál az előbb.

Paff. Anya külön érzéssel utálja a befejezetlenséget. Amellett hiába mondaná, hogy nem akarja, hogy elkessen a munkahelyéről, Magda mamának ez nem érv. „Magda mama.” Viktória hívja így anyját, s hogy átvettem tőle!

- Hallottad, hogy megölték Kennedyt?
- Hányadszor?
- Hogyhogy hányadszor?!
- Tegnap is bemondta a rádió.

- És nem szóltál nekem! - szaladt ki Ági száján a szemrehányás, de abban a pillanatban menekült kabátot hozni. „Mekkora ökör vagyok - gondolta - remélem, nem jött rá semmire!” Gyorsan belerázta anyját a kabátba, s kituszkolta az ajtón. Aztán utánaézett az ablakból. Lassan kúszott előre a hosszúlábú csiga, s mintha megérezné lánya pillantását, megfordult és integetett. Vörös ajkaiból kivillogtak az erős fogak. „Nevet rajtam és igaza van - gondolta Ági. - Hogy hihettem, hogy semmit sem tud, mikor Viktóriának biztos első dolga volt megmondani, hogy nem voltam iskolában!” Keserves élet, ha az embernek a mostohanővére egyben osztályfőnöke is! s Kennedynek is pont aznap kell meghalni, amikor Aquincumban voltunk Jocóval! A sétáról mégsem lehet lemondani, döntött Ági azonnal! Jocó nélkül nem

ismerné sem a Kerepesi temetőt, sem Aquincum romjait, sem a Földalatti Múzeumot. Léda sírjánál értette meg az Elbocsátó szép üzenetet, Aquincum fürdőjében Spartacust. Jocón keresztül jött rá arra a döbbenetes igazságra, hogy az ember mindig jobban szereti azt, amit hátrahagy, abból az egyszerű okból, hogy: ismeri. A jövő ismeretlen. Lehet az ismeretlent szeretni?! És mégis, az iskolában íratlan parancs a jövő iránti szeretet! Az iskola! Ági gyorsan rendet csinált. Anyja székén kiflifat, kölnisüveg, cigaretta, gyufa, könyv. Elképesztő! Itt ül a gyufán, és hagyja, hogy keressem! Mit olvas már megint? Sinclair Lewis: Arrowsmith. Ismeretlen. Honnan szedi ezeket a könyveket? Sosem beszél róluk. Egyszer megnézte a füzetet, melybe kiírtam egy-két idézetet. Tetszett neki, mert végigolvasta. Ha jól csinállok valamit: hallgat. Ha rosszul, akkor is hallgat. Mégis mindig tudom, hogy mi a véleménye.

Ági már az utcán trappolt, két könyökkel lökdösve a cammogókat. Arcán elégedettség ült. Rendes ember az anyu, meg kellene lepni valamivel születésnapjára! Úgyis egybeesik Karácsonnyal... Én tizenhat leszek, akkor ő harminchat. Húsz év van köztünk kereken. Érdekes, anyát még nem éreztem olyan öregnek, mint Viktóriát! Pedig Viki csak 26 éves. Tíz évvel fiatalabb anyától, tíz évvel idősebb nálam, s az iskolában nénizni kell, otthon tegezni. Ez a nehezebb. Viktóriának mindig van valami problémája. Az ő szemszögéből nézve az élet problémák sorozata. Ha egyet letudott, keresi a következőt. Apa nem volt ilyen, tehát első feleségének kellett ilyennek lenni, mint Viktória. Sosem beszélünk erről. Viki szereti anyát. És apa halála után is velünk maradt, míg férjhez nem ment. Az a férj! Ági hangosan felnevetett.

A rohanó emberek egy pillanatra megálltak, s rábámultak a korareggelbe nevető kislányra. Cipője nem a legrendesebb, ruháját mintha éppen csak magára dobálta volna. Egyik kezében iskolatáska, másikban bevásárló szatyor, amit azt mutatja, hogy nem a könnyűsorsúak közé tartozik. Nevetése mégis felvillanyozta pillanatnyi környezetét, mintha most tudatosult volna bennük, hogy a világon nevetni is lehet...

Ági mindebből mit sem látott, lelki szemei előtt Dr. Mészáros Károly lebegett, szürke autóval, háromszoba összkomfortos csodálatos villával, izzadó tenyérrel, melyről hurkaként lógtak a párnás és felgyűrűzött ujjak. Kicsit bandzsa szemei csak csípőtől bokáig veszik tudomásul a nőket. Ági egyéni véleménye szerint azért, mert fél a szemükbe nézni. Ági nem tudta megbocsájtani féltestvérének, hogy ezt a ronda alakot választotta Lovas Gyula helyett. Nemcsak azért, mert Lovas Gyula Jocó bátyja - hiszen Jocót még abban az időben nem is ismerte -, hanem magáért Lovas Gyuláért. Igaz, hogy a színészeknek nincs annyi pénzük, mint az állatorvosoknak, de Viktóriának ezt nem lett volna szabad tudomásul venni. Ági még anyját is hibásnak tartotta, hogy nem avatkozott bele az ügybe Lovas Gyula oldalán. „Én még a te szívügyeidbe se fogok beleszólni, fiacskám, hogy képzeled, hogy a Vikiében turkáljak?! - mondta akkor anyá. És ez való. Anya egy szót sem szólt még Jocó ellen, pedig Jocóval állandóan baj van. A zöld tintával kezdődött. Igazgatói rendelet tiltja, Jocónak mégis van mindig zöld tintája, vagy zöld golyóstolla. Merő véletlenségből használja is őket, sőt, pusztá szórakozottságból az öreg Tavasz tanár úrnak is kölcsönadta, s a gyengeszemű öregúr beírt vele az osztályzónaplóba. Ennél sokkal nagyobb baj, hogy a rossz órákat mellékesnek találja, nem jelenik meg, s osztályfőnöki órán szerényen közölte: a bátyjától tudja, hogy az egyetemen mindenki azt az órát hallgatja, amire szüksége van! Viktória rovó helyett egy óra hosszát „lelkizett”, amiért az igazgatótól még aznap megkapta a magáét. S mivel a diri közutálatnak örvend, Viktóriát azóta szeretetükkel üldözik diákjai. A helyzetet Jocó verse mérgecsikként el, amit szakkörön olyan jónak ítélték, hogy kiragasztották a faliújságra. Ági elpirult, mikor olvasta: ezt tekintette a fiú első vallomásának.

Nem tudom miért vágyom el,
De elvágok. Önmagamtól el!
Szeretnék te lenni...! Szíved,
Hogy ne élhessek kívüled.
Csupán csak benned, általad...
Akár sohase lássalak!
Nem kell a világegyetem!

Fáradt ember minden ember.
Látom világlátó szemmel:
Egyre többen hallgatunk,
Hogy ne maradjunk önmagunk,
És létezhessünk általad,
Hogy elmondhasd: „Vártalak...!”
S már nem hagylak el sohasem:
Nem kell a világegyetem!”

A vers Jocó szerencsétlenségére november 10-én került faliújságra, a Világifjúság Napján. Félóra múlva ott függött mellette Velencei Pali cikke. Az iskolai KISZ-titkár felháborodva becsmérli az „új-dekadenciát”, s botrányosnak nevezi, hogy egy haladó szellemű középiskola ilyesmit megtűr falain. A gyerekek elolvasták a verset is, meg a cikket is, s azonnal két pártra szakadtak. A másodikosok évfolyamtársi szolidaritással Jocóhoz, a harmadikosok ugyanilyen okból Velenceihez pártoltak. Az elsősök véleményére senki sem volt kíváncsi, a negyedikesektől annál több függött. De a „Hegypárt” néhány napig hallgatott, s szorgalmasan jegyzetelték a faliújság cikkeit, ahol a vita elmérgesedett. Mert Jocó válaszolt Velenceinek.

„A tudomány mai állásfoglalása szerint a bolygók holtak. Minek nekünk egy halott bolygó? Mikor a Földön élő szívek sem tudják, hogy miért dobognak?! Tudom, hogy nem én vagyok az egyetlen, akinek: „nem kell a világegyetem!” A szívek melege kell!”

Velencei csak most háborodott fel igazán. Két napig írta a tromfot. „Iskolánk ifjú titánja - üvöltik a betűk - nincs megelégedve az űrkorszakkal! Mit neki a XX. század ipari forradalma, az atomkorszak kezdete! Félre Gagarin, helyet a szentimentalizmusnak! Hold és Mars helyett irány a szív, a szívecske melegecskéje! Érthető, hogy Lovas József ezt kívánja?! De még mennyire érthető! Bukásra áll fizikából és matematikából, tehát valószínűleg meg kell majd fosztani magunkat jelenlététől, hacsak szívünkben nem hordozzuk magunkkal az érettségiig!”

A Lovas-párt ingadozva nevetett Jocó rovására, s mikor Ági belépett az iskolába, azonnal a faliújsághoz szaladt, lemérni: hogy áll barátja ügye. Amit látott, arra mégsem számított. Két hét figyelmes várakozás után nyilatkoztak a negyedikesek. Szép szilárd betűkkel hirdette a cím:

VÉLEMÉNYÜNK

„Véleményünk, hogy a szakkör nem sajtóbeszámoló, s verset mindenki arról ír, amiről akar. Véleményünk, hogy a vers írója ne magyarázgassa, amit írt, mert olyan vitába ugratják, amihez nem ért. Véleményünk, hogy a KISZ-titkár túllépett jogkörén, mikor két tárgy rosszjegyei miatt eltávoztatást jósol Lovas Józsefnek. Véleményünk, hogy ezért figyelmeztetni szükséges, nehogy új Horger professzornak képzelje magát.” S alatta egységes állásfoglalásuk jeleként az aláírás: „a IV. osztályosok”.

Ágit csak a csengő riasztotta el a cikk mellől, amit minden gyerek némán olvasgatott. A tanítás kezdetét jelző zaj ma hiányzott. De késtek a tanárok is. Jólértesültek szerint tudni vélték, hogy gyűlés van a tanáriban. Állítólag leváltják a KISZ-titkárt... Vagy fegyelmit szó-

nak a negyedikesek nyakába... Végre megjelentek a tanárok, s a folyosón leskelődők eltűntek. A gyerekek várakozóan fürkészték nevelőiket! Soha ennyi érdeklődéssel nem néztek rájuk. Eltelt az első óra. A folyosókon gyors tapasztalatcsere indul. Eredmény: semmi. A második óra kedvetlenül lázas morgásokat jelentett valamennyi osztályban. Most a tanárok figyeltek föl: itt valami készül! Harmadik órán Viktória közölte a II. B-ben, hogy történelem óra helyett osztályfőnöki óra lesz, s néhány fontos dolgot kell megbeszélniük. Az osztály azonnal megmerevedett. Szóval őrájuk csap a mennykő?! De Viktória szelíden beszélt néhány bukásra álló tanulóval, s Lovas Józsefnek csak mellékesen jegyezte meg, hogy tanulmányi átlaga nem éri el azt a szintet, hogy szakkoros lehessen. Jocó fölkapta a fejét:

- Tanárnő, kérem, meg szabad kérdezni, hogy miért félév előtt tetszik eltiltani a szakkörtől?!

- Miért ne kérdezhetné, hiszen a te érdekedben történik. Így több időd marad a tanulásra.

- Akkor azt is szeretném megkérdezni, hogy ezt a tanárnő kezdeményezte-e?!

Az osztály pisszenés nélkül ült. Viktória néhány másodpercig hallgatott. Csak épp annyi ideig, míg a gyerekek fejében átsurrant a kritikus vers két sora:

„Egyre többen hallgatunk,
Hogy ne maradjunk önmagunk...”

aztán elnevette magát, s a fiú vállára tette a kezét:

- Mond, Jocó! Miért nem használod azt a lángeszedet tanulásra?

- Nem tudom, tanárnő! De ebben a gimnáziumban és nem tanulok tovább!

És Jocó szép tempós léptekkel kiballagott az osztályból, mielőtt valaki felfoghatta volna, hogy mi történt.

- Menjetek utána! - kiáltotta Viktória, mire az egész osztály felugrott.

- Leülni! - sikoltotta erre kétségbeesetten, de kevesen hallgattak rá. A gyerekek egy része a folyosóra rohant, mások az osztályban kiabáltak egymással. Hirtelen megszólalt a csengő, s Viktóriának fogalma sem volt, hogy valóban vége-e az órának, vagy gyerekei húzták meg a csengőt?! A folyosón tolongó gyerekektől alig jutott el a tanáriig. Meglepte, hogy minden tanár ott van. Mikor jöttek ezek ide? - kapkodott a kiesett percek között, mikor Szélesné rákiáltott.

- Mészárosnét kéri az igazgató kartárs!

Viktóriát ellepték a különböző indulattal telt szemek. Émelygett. Pontosan tudta ki mit gondol ebben a pillanatban. „Ez tantestület?! Ez kárörvendő csorda?!”

- Tudja mit kap ezért? - villant rá Zámbo vizenyős szeme. - Fegyelmit, kartársnő! Olyan fegyelmit, hogy megemlegeti!

- De miért? - rökönödött hátra - Lovas igazgató kartárs utasítására zártam ki a szakkörből!

- Miután az egész gimnáziumot értesítette erről, s megszervezte a sztrájkot a negyedikesekkel?! Igaz?

Viktóriának elállt a lélegzete. Agyán még végigvillant, hogy csak egyetlen negyedik osztályt tanít, s azokkal ma még nem volt órája, aztán rögtön ráváltott a kérdés, hogy miféle sztrájkról van szó, s lezárta az a kép, hogy egyetlen negyedikest sem látott, míg idáig vergődött. Megértette a helyzetet anélkül, hogy bármit kérdezett volna, s hirtelen megnyugodott.

- Én osztályomban voltam mostanáig, s nem tudom, hogy mit csináltak a negyedikesek. Azt azonban tudom, hogy Lovas József elhagyta a gimnáziumot, s az osztályom utánarohant. Magamtól is bejöttem volna ezt jelenteni igazgató úrnak!

- Engem Lovas nem érdekel, a másodikosok majd napirendre kerülnek a negyedikesek, és természetesen Ön után!

- Nem tudom, hogy miről beszél. Egyre azonban bátorodom felhívni a figyelmét: Lovas József annak a Lovas Ferenc professzornak az öccse, aki most jött haza kitüntetése átvételéről Angliából, s öccse Lovas Gyula színésznek, aki olyan botrányt csinál öccse kicsapásából, amihez az eddig történetek összege is nulla!

Zámbó Dénes igazgató úr nem volt hozzászokva ehhez a hanghoz, s ha most szótlanul tűrte, az éppen eléggé jelezte meghökkenése fokát. Viktória még várt egy kicsit, aztán köszönés nélkül távozott.

A tanáriban csend volt. Ide minden hang behallatszott. Viktória ma már harmadszor nem tudta, hogy mit csináljon, amikor Zámbó Dénes kedélyesen kiszólt:

- Kartársak! A nap hátralévő része igazgatói szünet! Kérem, közöljék a tanulókkal is!

A tanárok öltöztek. Viktória figyelt. „Semmi gyűlés... Utasítás... Parancs... Utasítás! ... No jó, eddig mellette voltam, de akkor a slamasztikából is egyedül másszon ki, ha tud...”

A gyerekek közül alig pár lézengett a folyosón. Ági is a kapu előtt várta Viktóriát.

- Te, Viki! Gyere el már egyszer hozzánk! - Ági hangjából szokatlan melegség csendült. Viktória csak nézte. - Ha eljössz, nagyszerűt vásárolok! - s diadalmasan lóbálta a kopott szatyrot. Viktória torka összeszorult. Nem tudott szólni, csak bólintott. Áginak nem is kellett több, azonnal hosszú vágtaiba kezdett a KÖZÉRT felé.

VIKTÓRIA

A királynő, aki megteremtette a Brit Birodalmat, s megszülte az európai uralkodóházak szinte valamennyi uralkodóját, természetesnek találta, hogy neve királyi név, mely bölcsőjétől eljegyezte a győzelemmel. Farkas Viktória, a sajlóadi kántor kicsit selypító kislánya nem kevésbé tudta kötelezettségét, amit a keresztvízzel csorgattak rá. Csakhogy az angol királynő kezébe kapta a győzelem összes feltételét, s akkor is megteremti a maga történelmét, ha történetesen Zitának nevezik. A kántor lánya viszont kapott egy nevet, amely mellé azt plántálta nyiladozó értelmébe az édesanya, hogy csak viselnie kell büszkén, s a győzelmek sora hull ölébe. Ez kezdetben igaznak látszott. Hiszen gyermekkorában pusztá létéért szeretik az embert. Hát még ha az édesanya ezer tökély birtokosának nevezi egyetlenekéjét! Viktória anyja legrosszabb módját választotta a lélek megedzésének, s erről fogalma sem volt. Úgy akarta leánykája érzékenységet leküzdeni, hogy elhitette vele az ellenkezőjét. Így azután Viktória a homlokán érezte a láthatatlan pecsétet: konok és megrendíthetetlen természet ő, aki még sokra viszi az életben. Negyvenötben a front Sajlódon is végigsöpört, s a falucska egyetlen óvóhelye ráomlott védencre a közelben ledobott láncosbomba-sorozat légnyomásától. A nyolcéves Viktória élve került ki a romok alól, anyja és nagyszülei abba a hatalmas közös sírba kerültek, amelybe együtt temették a szerencsétlenség áldozatait. A gyerek napokig eszméletlenül sikoltozott, s csak akkor tért magához, mikor apja arcát látta meg az idegenek között. Farkas Antal megszökött a háború végvonaglásából, s még idejében érkezett segíteni beláptolni a tömegsírt. S mivel nemcsak házából, de a faluból is alig maradt valami, amint Viktória jobban lett: gyalog, szekéren, teherautókon és ahogy tudott, úgy vonult a Nyugatra húzódó front után, mint aki tudja, hogy hová tart. Valójában csak a hadsereg mellett akart maradni, az egyetlen helyen, ahol ruha-, cipő- és fehérneműcsere nélkül is tudott némi ételmet szerezni kislányának. Így vonult be Farkas Antal - volt kántor és leventeoktató hadnagy - Budapestre a szovjet tankok nyomában, az éhségtől és kimerültségtől eszméletlen Viktóriával. Mi hajtotta ezt az embert, hogy folyton feladja itt-ott már-már megszilárdult helyzetét, a frontvonal mögötti viszonylagos nyugalmat, s Pestig tántorogjon?! Mivel magyarázható, hogy aki soha el nem engedte lánya kezét, s idős nagymamákat sértett meg azzal, hogy nem bízta rájuk Viktóriát -, egy 19 éves fiatal lányra hagyta dédelgetett egyetlenét?!

Szekér Magdolna nemcsak Viktóriára vigyázott, járt-kelt a romok között, s fáradhatatlanul cipelte a sebesült, elhagyott gyerekeket. Fáradhatatlan volt a számukra szerzett élelem beszerzési módjainak ötleteiben is. Az önként vállalt feladat megtízszerezte erejét, egy hónap múlva pedig elvitatták a jogot is tőle, hogy a gyerekekre felügyeljen. Nem óvónő, nem tanárnő, tehát jelenléte indokolatlan a gyerekek körül. Szekér Magda ekkor költözött össze Farkas Antal volt kántor és leventeoktatóval. Kilenc hónap múlva megérkezett Ági.

Viktória elkeseredetten vette tudomásul, hogy Magdi mamának más lánya is lehet, nemcsak ő. Duzzogása késztette a két embert arra, hogy papíron is összekössék életüket. Viktória ezt első győzelmének könyvelte el. Ugyanekkor fedezte föl, hogy minden ellenkező állítással szemben: vannak általános igazságok, melyeket számon kell tartani. Apja és Magdi mama házasságának szükségszerűsége mögé például ezt az igazságot axiomálta: Mindenki szerint így helyesebb, tehát ez a HELYES. Később, ahogy növekedett, látott ugyan egy-két dolgot, ami ezt az igazságot kétségessé tette, de a magateremtette axiómák felülvizsgálásáig nem jutott el. Nem volt rá ideje. Középiskolai évei egyetlen diadalmenetté váltak. Apja-anyja munkás és párttag lévén, Viktória kádernek számított tanárai szemében. Ott futtatták, ahol tudták. Viktória mámorban úszott. Könnyen tanult, fölösleges idejét társadalmi és szakköri munkába

ölte. Vasat gyűjtött, s kifecamított lába néhány hétre hössé avatta. Elnöke volt az irodalmi szakkörnek, titkára a biológia szakkörnek. Derekasán dolgozott mindkét címért. Egy verséért megyei elismerésben részesült. Később sokat töprengett ezen. A vers egy grófi gazdatisztról szól, akiből sok kaland után TSZ-agronómus lesz, de röpke sértés után nyugdíjba vonul, s a falu kiközösített rémeként éli utolsó napjait. A vers az agronómus és Viktória személyes találkozásával zárul:

„Arcára éppen rásütött a Hold,
S láttam, hogy félszeme és zöld szakálla volt.”

Tudtával soha még csak hasonló élménye sem volt. Honnan támadt ez a vers? Ezt kérdezte magától. Jó idő telt el, míg azt is megkérdezte: S honnan támadt a siker?! Akkor nem ért rá ezen gondolkodni. Ha letette a tollat, máris az utcára rohant, hogy békákat vásároljon a biológia szakkör számára. De nem állta meg, hogy egyet - csak egyetlen békácskát - fel ne boncoljon a saját szórakoztatására. Hátára fordította a lihegő kis állatot, gombostűkkel kiszögezte a négy lábat a rajztáblájára. Apja rossz pengéivel metszette fel hasukat, átvágta a beleket, tenyerére fektette a szívet, s megdöbbenve konstataulta, hogy a tétel igaz: a kis húscsapat tovább rángatózott a tenyerén akkor, mikor a tetemben már semmi élet sem volt. Viktória úgy találta: az iskola örökös meglepetések és hasznos tudnivalók tárháza. „Milyen kár, hogy belőlem vagy költő lesz, vagy orvos! Szívesen lennék pedagógus is...! - morfondírozott esténként. S mivel egy csipetnyi filozófiát minden konkrét ötlete mellé odarakott, még hozzátette: Lám, én nem vagyok vallásos, mint az osztályban oly sokan, de a sorsban hiszek. Vajon nem nagyobb baj ez, mint az ő vallásosságuk?!” Természetesen ezt eldönteni sem volt ideje. Negyedikes lévén - jövőjéről kellett gondoskodni. Érettségi, egyetem. Eddig világos. De melyik egyetem?! Orvos legyen, vagy költő? Az emberi test jobban vonzotta, a háború miatt vesztett egy éve visszatartotta. „Tizenkilenc évesen érettségizem, plusz hat év! Szörnyű! Huszonötévesen végezzek? Ha újságíró szakra jelentkezem, addigra már a fél világ ismerhet!” Viktória a kecsegtető világhír ellenére is orvosnak jelentkezett. Nagy buzgalommal készült a felvételi vizsgára. Kitűnően érettségizett, s ezt könyvelte el második győzelmének. Akkor már sejtett valamit a körülötte feszülő ellentmondásokból, de azt tudta, hogy kitűnőre érettségizni 1956 júliusában sem könnyű. Büszkén utazott Debrecenbe. A bizottság hosszan faggatta, s ez felbosszantotta. Tőle kérdezik Röntgent, aki pályadíjat nyert a róla írt dolgozatával?! Oktató jóindulattal hosszan beszélt tételéről. A professzorok gratuláltak. Viktória ezt nem érezte győzelemnek, csak természetes neki járó hódolatnak. Magabiztosan vágott neki az utolsó állomásnak: az orvosi vizsgálatnak. Megdöbbsentette ennek hosszúsága, alapossága, és úgy érezte: szemérmertlensége. Még jobban meghökkent, mikor a vizsgálatösszegző bizottság főorvosa nem nyújtotta át az eredményt, hanem beszélgetni invitálta.

- Ragaszkodik ahhoz, hogy orvos legyen?

- Természetesen.

- Kár. Nem való orvosnak.

- Én?! - Viktória úgy megrémült, hogy felháborodni is elfelejtett. Megismételte: - Én?!

A főorvos barátságosan figyelte. Szemüvege mögött parányi részvét is csillámlott. Viktóriát még jobban megijesztette mindkettő, mintha hideg rosszakarattal találkozik. Érthetetlen volt, ami történt. S mivel választ nem kapott, dadogva kérdezte az okot.

- Magát súlyos idegrázkódás érthette, kislányom. Idegrendszere teszi alkalmatlanná... - harapta le szavai végét kíméletesen. Kopasz feje hirtelen óriásira növekedett, s tüzes golyóként röpült Viktória felé. Igyekezett megkapaszkodni az asztalban, de váratlanul lebegni érezte magát. Sötétben lengett súlytalanul, így képzelte Ádámot elszakadni a Földtől. Az orrában vérszag

lűktetett, s ez felingerelte. Oly jó volt lebegni, s oly szörnyű volt érezni a rothadás illatát! Kiáltani akart, de nyelve nem mozdult. A tüzes golyó ismét óriásira növekedett, s az orvos aggódó arca megkönnyebbült. Viktória fel akart ugrani, de nem tudott. Hihetetlen gyengeséget érzett, mintha lekötözték volna.

- Kérem, maradjon nyugodtan! Hogy is hívják? Viktória? Szép neve van! Édesanyjától örökölte?!

Édesanya... Idegrázkódás! Viktóriából kibuggyant a sírás. Tizenkilenc éves volt, de nem emlékezett rá, hogy valaha sírt volna. Keresztapja sírjánál három zokogó asszony támaszkodott a tizennégy éves gyerekre. Viktóriának szeme sem rebbent. S most itt...! Egy idegen előtt! Nevét se tudja. Elapadhatatlanul folytak a könnyek. Az orvos melléült, s csendes nyugodt szavakkal beszélt a veszélyről, melynek akkor teszi ki magát, ha erejét meghaladó pályát választ. Már nem Viktóriáról beszélt, hanem magáról. A lelkiismeretének és teherbírásának ütközéseiről. Viktória lassan csillapodott. Agya már hidegen és pontosan dolgozott, pedig kezét, lábát alig bírta mozdítani. „Ezért jöttem Budapestről Debrecenbe - gúnyolódott magában -, így tudok érvényesülni, ha apa és Magdi mama nincs a hátam mögött? Otthon már kezembem lenne a felvételi papír! De én sebész akartam lenni, s Debrecenben vannak a leghíresebb sebészprofesszoraink! S miért bőgök?! Legfeljebb Pesten leszek medika miniszteri felvétellel... El innen!” A legelső vonattal utazott. Ekkor támadt föl benne valami, minek nem volt ura, csak hordozója. Az „el innen” érzés többé nem hagyta el. Mivel jóindulattal közeledett minden felé, a visszautasítás után nem tudott más megoldást, mint a menekülés. „El innen!” - mormogta a vonatban. Soha olyan szépnek nem látta Pestet, mint akkor. Ez az érzés hosszan tartott. Talán ez az érzés segítette túl azon, ami következett. Farkas Antal felakasztotta magát. Ravatala körül zsongott a pletyka. „Felesége miatt...” „Lánya miatt...” „Túlhajszták...” „Sikkasztott...” „Le akarták tartóztatni...” „Menekült szegény...” Viktória fejében ez az egy mondat maradt meg. „Menekült szegény!” Ez a görcs dolgozott a fejében temetés alatt is, és után is. S mivel az agyát foglalkoztatta: csak az agyával gyászolt. Egy könny sem perdült ki a szeméből, egy kétségbeesett mozdulata sem volt. Ágit öltöztette, Magdi mamával tárgyalt költségekről, életük további menetéről. Az egyetemről érkezett „helyszűke miatt”-i elutasítást meg sem mutatta. Dolgozott. Kiszolgált egy boltban, helyesebben kisegített. Ahány zsákot, vagy ládát emelni kellett, azt mind Viktóriával emeltették, ahány koszos-olajos munka az üzletben adódott, azt elvégeztették vele. De csinálta, mert szeptemberben Magdi mama elvesztette az állását - máig sem kérdezte: miért? Ismét váratlan tulajdonságot ismert föl magában: a beletörődést. Elfogadni a helyzetet úgy, ahogy van, s erejéhez mérten maximálisan adni önmagát. Egy-egy szódásláda inszakasztó cipelésekor agyába szaladt a mosoly: „Nesze neked orvos, költő, pedagógus!” De semmi több. Októberben közönyösen konstataulta, hogy munkahelye becsukott. Szétlőhették a csillagokat, Viktória ki se nézett az utcára. Ági akkor szökött meg, mikor tudott, Magdi mama állandóan résen állt, mégis számtalanszor kellett az utcára rohannia Ági után. Viktória olvasott. Shakespeare, Goethe, Rejtő Jenő, Tolsztoj: ami jött. Egyetlen gondolatot igyekezett elnyomni: „Menekült szegény!” Ha meghallgatta Magdi mama beszámolóját néha-néha, csak azért tette, hogy kutasson szavaiban: mi az, aminél jobb a halál? De Magdi mama közel sem járt ahhoz, hogy megítélje mi folyik odakinn. Beszélt a halottakról, golyószórókról, tankokról, magyarokról és oroszokról, üzletekről, melyek nincsenek nyitva, azaz mindig arról, amit pillanatnyilag észlelt. Egyetlen elvonatkoztatott kijelentése volt egész idő alatt, s az így hangzott: „Fantasztikus.” Viktória bölcsészkarra jelentkezett áprilisban. 1957 szeptemberében magyar-történelem szakos egyetemi hallgató lett. Egy év múlva ismerkedett meg Lovas Gyulával és Mészáros Károllyal. Eddig nem volt szerelmes. Enyhe malíciával konstataulta, hogy nem ért rá. Huszonegy évesen úgy topogott a szerelem útvesztőiben, mint egykor Théseus a labirintban. S azt

hitte: hűvös, józan koponyája Ariadné fonala, melyre biztosan támaszkodhat. Minden vágya Gyuszi felé húzta, s minden gondolata Károly felé. Gyuszival csókolózott, Károllyal vitatkozott. Szeretője lett Gyuszinak, s elmondta Károlynak. Károly válaszul megkérte a kezét. Lovagiasan, korrektül, mégis pimaszul biztosítva Viktóriát, hogy csak gondolataira van szüksége, a többit elintézi kis lotyókkal. Ilyen tekintetben az ő felesége szabad. Viktória két évig lobogott Gyuszival, s figyelte Károlyt: fogytán-e türelme? Dr. Mészáros Károly élte világát, s fűtyült minden egyébre. Viktóriát úgy kezelte, mint hozzátartozót, aki jelenleg víkendezik. Mikor kezébe kapta oklevelét, Viktória szakított Gyuszival, s feleségül ment Mészáros Károlyhoz. S ezt tekintette élete harmadik győzelmének, mert az is volt. Csakhogy önmaga fölött aratta.

IMPRESSZIÓK

A megőrült késsel kezdődött. Dr. Mészáros Károlyt akkor még Karcsikámnak nevezték, s az egyetlenként üvegházi életét élte. Csak azok a napok voltak kellemetlenek, mikor szülei társadalmi kötelezettségei miatt egyedül maradt a lakásban. A szekrények röhögtek, az ágy bőgött, a függönyök táncoltak, a családi arcképek kiléptek rámaikból. Karcsi a konyhába zárkózott. Itt nem volt se szekrény, se ágy, se függöny, se kép. Tanult, olvasott, vagy evett. Legszívesebben evett. Ezzel kezdődött a baj. Az asztalon ott hevert a kés. Hevert...? Dehogy! Kedvesen csillogott, aztán megmozdult. Magától. Karcsi épp görögdinnyét pákoszkodott. Az asztal tele volt vörös tócsával, fekete magokkal. A kés unta a piszkot. Odébbkúszott kissé, egyensúlyozott az asztalszélén, majd hangos csattanással leesett. Karcsi rémülten ugrott a dikóra. Olyan érzése támadt, hogy a kés megfogja a lábát. Állt a dikón, és reszketett. A kés mozdulatlanul feküdt. Karcsi elszégyellte magát. Lelépett a földre s felemelte. Abban a pillanatban a kés megőrült, s hosszú sebet hasított bal csuklóján. De Karcsi csodálatosképpen nem ijedt meg a vértől. Lemosta a kést, elzárta. Eltakarította a dinnyemaradványokat is, s csak miután rendbetette a konyhát, ágyazott meg magának. A szekrények ezalkalommal szimpla szekrényként viselkedtek, úgyszintén ágy, függöny, kép. Karcsi kezén átvérzett a kötés, tehát plusz egy törülközőbe csavarta, s elaludt. Szülei éjszaka közepén verték föl kapkodó rémületükkel. Az ágy vérben úszott. „Rosszul köthettem be” - motyogta Karcsi álmosan, s csak reggel volt hajlandó részletesen elmesélni az esetet.

Ettől kezdve nem hagyták egyedül egy percre sem. Eleinte kellemes volt a változás, később annál kellemetlenebb. Negyvennégyben érettségizett. Társainak ezer kalandja volt már nőikkel, csak ő távozott és érkezett haza percre-pontosan. Komornyik kísérte minden útját. Látszatra herceg volt, valójában rab. Mégsem lázadt föl, csak megfenyegette szüleit: „Nem gondoljátok, hogy valóban hülyét csináltok belőlem?” - „Mivel, kisfiam, hiszen a gondolataidat is ellessük” - gügyögte anyja. - „Azt azért mégsem!” - hördült föl, s ettől kezdve nem gondolkozott. Tette, amit mondtak, vonult pincéből fel, s le, meghallgatott és elraktározott mindent, de nem csinált semmit, s a szó legkonkrétabb értelmében nem gondolt semmire. Akkor sem, mikor anyját szitává lőtték egy aranyóraért, akkor sem, amikor Amerika felé haladva hajójuk elsüllyedt, s apja a szeme láttára fulladt a tengerbe. Ült a mentőcsónak közepén, s megkönnyebbüléssel vette tudomásul, hogy a mentőhajó Európába viszi vissza. „Hová tartozik?” - kérdezték a franciák. S hazajuttatták. Azt hitte: hazajött, s azt kellett tapasztalnia: Magyarországon van. Jó feje volt, gyorsan következtetett, ami ritkaságszámba ment 1947-ben. „Állatállományunk elpusztult! Arccal az állatorvosok felé!” Ezt a jelszót ő teremtette meg egyetemistaként. S az ország annyi minden felé fordult „arccal”, hogy egyel több, vagy kevesebb igazán nem számított. Állatorvosokra pedig szükség volt.

Mészáros Károly úgy kapta meg oklevelét és állását, hogy a kutya sem kérdezte: honnan jött és hová tart. Önéletrajzok százait írták körülötte, drótok választották el régi osztálytársaitól - ő derűsen szidta az atyaúristent, aki annyi beteg tehenet teremtett. A parasztok szerették. Karcsi boldog volt, hogy megszeliđítette a kést, mely egykor megőrült a kezében.

Juliskának hívták azt a tenyerestalpas cselédlányt, aki rávihogott: „Miért lódoktor maga, mondja?! Emberek hasát nem meri felvágni?!” Nyilvánvaló kötözködés volt ez. Hamarosan lefektette a lányt, s szikrát sem érdekelt, hogy nagy hasáért agyonverte Julist a Jancsija. A szó megmaradt, s elindított benne valamit. „Emberek hasát nem meri felvágni?” Úgy érezte, ő terhesebb lett Julis szavaitól, mint az tőle. Nyugtalanul szaglászott a levegőben. Órákat ült a tükör előtt. Délután háromkor fáradni kezdett, s hatig szembenézett önmagával. A külvilág

számára ekkor „pihent”. Holott hatkor holtfáradt idegenként rohant emberek közé. Óriáspupillákkal leste, hogy megismerik-e?! A változatlan magatartást hazugnak bélyegezte. Másnak érezte magát. Hol eredt ez a más?: már nem tudta. Hirtelen tudni vélte, hogy többszörös gyilkos. „Én öltem meg Julist, apámat, anyámat, sőt, Arthurt is”!

Arthur osztálytársa volt, barátja, míg apja csaléteknek nem használta, hogy rábírja az amerikai útra. Arthur „lekészt”. Később meglepődött, mikor találkoztak. Köszönni próbált. Karcsi nem ismerte meg. Utoljára a pályaudvaron látta. Rohanva, kétségbeesetten. „Milyen vonat ez?” - kiáltott Karcsira - „Az istenre kérlek, milyen vonat ez?” Karcsi vigyorgott. „Fekete...” Tréfának szánta. Utólag mégis tudni vélte, hogy ekkor már látta a két bőrkabátost Arthur nyomában. Aztán megtudta, hogy barátja meghalt. Akkor alig vette tudomásul. Most gyakran álmodott vele. Éppúgy, mint a többiekkel. A sorrend félelmetesen pontos volt, s az álom makacsul ismétlődött. Előbb anyjával találkozott, aki zöld fenyők között sétált hóna alatt a fejével. Aztán apja elől menekült úszva a végeérhetetlen hullámokon. Hínár húzta, cápa fenyegette, szédítette a mélység, de úszott, mert nem akart hátranézni. Álomszemeivel mégis látta apja görcsberándult kezeit. Homokos part várta. Didergett. Valami meleg bújt hozzá, kocsonyásnyálkás hús: „Julis!” - ordította. Ekkor rendszerint felébredt. Verejtékben fürdött, a szekrény röhögött, s a függöny táncolt. Moccanni sem mert. Nagyokat lélegzett tüdőre, hogy újra elaludjon. Pedig az út folytatódott. Sivatagban jártak Arthurral, s ő szeretett volna visszafordulni. De Arthur szellem volt, azt csinált, amit akart. Rászabadította a homokot. Hiába futott, a forgósél utolérte. Fuldokolva szedte a levegőt. Elvágódott apja kőbányájának tövében, fölötte hatalmas gépek nyújtották acélmancsaikat, s mellére szórták a földet. Arthur nevetett. Karcsi erre a nevetésre ébredt, ezt cipelte egész nap. Délután háromkor lerogyott a tükör elé, s szemlélni kezdte vonásait. Ki ez az ürge, aki szembenéz vele? Karcsi borotválkozás közben tizennyolc évesnek látta magát. Délutáni vizsgálódásai huszonnyolcnak mutatták. Utánaszámolt, s meglepődött, hogy ez igaz. Mit csinált tíz évig? Kiesett a tanulás, a munka, a szerelem vonzóköréből. Semmi más nem jutott eszébe, mint négy „áldozata”: anyja, apja, Julis és Arthur. Beteges vágy fogta el Párizs után. „De hiszen én jártam Párizsban, sőt, ott élhetnék ma is!” „Nem igaz!” „Mi nem igaz?” „Dehát KIK vitatkoznak bennem?” - rémült bele a tükörbe. „Normális vagyok én még?” Ezt már hangosan dadogta, miközben menekült. Dolgozni!

Ilyen állapotban zuhantak rá az 56-os események. Károly azonnal Pestre utazott, és végignézett mindent, amit nézni lehetett anélkül, hogy cselekedni kellene. Éhesen és piszkosan kószált. Gondolatai önmaguktól megszűntek, mint hajdan az anyai fenyegetésre: „Ellessük a gondolataidat is!” Tudta, hogy most mehetne Párizsba, Amerikába, vagy ahová akar. Nem ment sehova. Még a határ közelébe sem. Tudta, hogy most az embert is a helyébe hoznák, ha kedve van hasakat hasítani. Nem volt kedve, s kirázta a hideg egy-egy hulla láttán. Primitívnek, de tisztának érezte magát a sok hirtelennőtt ember között. Mire lecsillapult a harc, lecsillapult minden kételye. Annyi mocskot látott, annyi vandalizmust szemlélt, hogy ahhoz mérten a humanizmus arisztokratájának érezte magát. Így történt, hogy arra a kérdésre: „Mit tart ötvenhatról?” - így talált válaszolni: „Csak egyéni véleményt mondhatok, öregem. Engem speciel megmentett az örülettől.” A kérdező ezt oly diplomatikus válasznak találta, hogy saját köreiben is alkalmazta. A siker beláthatatlan hasznot hajtott. A kérdező nem volt hálátlan, és Károly villában ébredt Budapesten anélkül, hogy értette volna: mindez miért?! Autót is kapott, s a gépesített semmittevés újraélesztette a kételyt.

Egy presszóban történt. Lassan kortyolgatta a feketét, szórakozottan figyelte szomszédját. Ritkamerev szemeit vizsgálta sokáig. S ez a tekintet hirtelen fenyegetően lobbant. Olyan düh lövellt a megnőtt szempárból, hogy Károly rémülten felugrott. Erre mindenki felfigyelt, kivéve az eset okozójának vélt urat, aki háborítatlan nyugalommal ült tovább. Károly

magyarázkodásába beleszótta ezt a mozdulatlanságot, mire a pincér közölte, hogy az említett vendég vak. „Akkor mit láttam én?!” - verejtékezett Károly a volánnál. Keze remegett, cakkozott a kocsi, káromkodtak a sofőrök, s egyre több kéz mordult rá öklözően. Megállt. Gyomra menten fölfordult. Rókázott, vizelt, verejtékezett. Ismeretlen félelem rázta: a vak lobogó szeme kísért. Sírva fakadt.

- Anyu! Nézd, a bácsi sír!

Az asszony bocsánatkérő mosollyal vonszolta tovább a csöppséget. Károly berogyott a kocsiba, de képtelen volt elindítani. Ült, és fázott szeptember közepén. És elaludt. Előbb anyjával találkozott, aki zöld fenyők közt sétált hóna alatt a fejével... Aztán apja elől menekült úszva a végeérhetetlen hullámokon... Homokos part várta. Didergett... Valami meleg ért hozzá: „Julis!” - ordította, és felébredt.

- Rosszul van? - érdeklődött a rendőr. Mivel Károly hallgatott, folytatta. - Ez a fiatal hölgy figyelmeztetett, hogy ön hánykolódik és kiabál, tehát lehet, hogy eszméletlen. Amellett magam is láttam, órák óta áll a kocsija.

- Na és?! - motyogta udvariatlanul. Nyelve dagadt volt, egész teste erőtlenül puffadt. „Ez a vég kezdete” - konstataulta.

- Üljön arrébb, orvoshoz viszem! - nyitotta rá a levegőt a lány. S mivel Károly engedelmesen zötytyent egyet, a rendőr szótlanul becsukta az ajtót.

- Jó, hogy nem kérdezte, van-e vezetési engedélyem - mosolygott a lány!

- Nincs?

- Nincs. Baj?

- Nem... Hiszen tud vezetni.

- Egy beteg ne udvariaskodjék!

- Nem vagyok beteg.

- Szóval ne vigyem tovább?! - Lassított.

- Dehogynem. Csak orvoshoz ne vigyen! - A lány megállt.

- Miért?

- Mert semmi értelme.

- Miért?

- Mert nem vagyok beteg. Elaludtam, és rosszat álmodtam. Ennyi az egész.

- Bocsásson meg! - pirult a „fiatal hölgy”. - S én nemcsak megzavartam pihenését, de biztos idejét is pocskolom! Mentségemül számítsa föl: jót akartam. Viszontlátásra!

Karcsi a keze után kapott. - Itt ne hagyjon, mert menten megőrülök! Nagyon kérem, vigyen haza... Vagy mit is mondok... Járjon a kocsival kicsit körbe... Vagy ahogy akarja... Csak ne hagyjon egyedül!

A lány hallgatott. „Milyen szomorúan okosak a szemei.” Halkan tette hozzá:

- Mondja, megérti ezt?!

- Hogyne. - A lány mosolygott, indított. Szótlanul néztek maguk elé. Furcsa volt, de valóban értették egymást. Karcsi beszélt.

- Kimerültem. Félek. A szekrényeim röhögnek, a függönyöm táncol. Emlékeim megferdülnek, s nyomasztanak. Tárgyak indulnak meg szemem láttára, s idegenek szeméből fenyegető láng csap ki... Nem végzem jól, meglátja!

- Baloldalt nyomást érez a tarkóján, keze remeg, s jobboldala húzódik mindig mindenütt. Orrában rothadt tetem szagát érzi, szája megduzzad, s vérizű.

- Honnan tudja?!

- Véletlenül bírom valamennyit. Kedves impressziók.

- Impressziók?!

- Melyeket hatásosabbakkal kell legyőzni.

- Például?!

- Keresse a veszélyt!

- Minek?

- A félelem legyőzi a rettegést. Ha megtanul félni a haláltól, elfelejt rettegni az örülettől.

- Nem félek a haláltól.

- Tanulja meg.

- Láttam 56-ot!

- Én is.

- És?!

- „Azóta teljesen épelméjűnek tartom magam.” Ezt várja?! Csakhogy nem így van.

- Nálam sem!

- Akkor minek hozta föl? Egyen meg két szelet zsíroskenyeret só helyett üvegszilánkkal behintve, s ha kibírja a tudatot, hogy bármely következő perc a halál - megmenekült! Szedjen föl annyi lotyót, amennyit pénztárcája enged, avagy vegyen feleségül valakit, akit imád, de az irtózik magától, s eltűnnek impressziói!

- Kicsoda maga?

- Erre a kérdésre szoktak eltűnni a tündérek! Csakhogy én medika vagyok. Ennyi elég?

- Nem!

- Mit akar még?

- Magát!

- Épp ráérek, csak mondja meg a címét.

Szótlanul vetkőzött, szótlanul szeretett, s szótlanul hagyta ott Karcsit az örületnél hatásosabb impresszióval.

Hetekig kereste a lányt, egy névtelen lányt Budapesten! Hogy medika - természetesen nem hitte el. Kétségbeesésében evett zsíroskenyeret üvegszilánkokkal behintve, s fölszedett annyi lotyót, amennyit pénztárcája engedett. Ebben az ideglázás állapotban ismerte meg Viktóriát. Úgy érezte, a kör bezárult: „vegyen feleségül valakit, akit imád, de az irtózik magától, s eltűnnek impressziói!” Nem tűntek el. Károly döbbsen ismerte fel, hogy egyetlen emléke tartja kordában a többit, egyetlen valószínűtlenül ájult délután. Most már azért kereste az ismeretlent, mert ő is felismert egy igazságot: vannak életek, melyeket csak a mélyből jövők tudnak megváltani.

A BÁNYA

- Egyetemisták, azt mondják.
- Meg akarják nézni a bányát?!
- Igen.
- Szombat délután, minisztériumi engedély nélkül?!
- Igen.
- S magának van képe tolmácsolni ezt?!
- Igen.

Mezei tanácstalanul nézte a makacs öregembert. Kiváló vājār, soha nem volt vele semmi baj. Az egész ember csupa kitüntetés. Okos tanácsai nem egyszer segítettek ott, ahol a mérnökök esze megállt. Emberemlékezet óta nem fordult kéréssel a vezetőséghez. S most itt áll, harcol öt vadidegen egyetemistáért, akiknek jobb dolguk nem akad szombat délutánra, mint bányát nézni.

- Ismeri őket?
- Nem.
- Akkor mit akar tőlem?! Ki felel értük?
- Én.

Megáll az ész. Az öregén látszik, hogy nem mozdul, míg nem győz. Kurta, ősz szempillája alól ravaszul villog a szeme, gumicsizmája körül csupa tócsa a padló. Itt fekete a hó... Mezei ingerült, de nyel. Ismeri embereit, indok nélkül nem zaklatják soha.

- Miért nőttek ennyire a szívéhez?
- Harmadszor vannak itt.
- Harmadszor?

Olyan őszintén bámul, hogy az öreg elmosolyodik. Széles a mosoly, mégsem mozdul egyetlen izma sem. A fegyelmezett emberek puha hangján beszél.

- Először nevettem rajtuk: a három lány körömcipőben volt, a fiúkon selyeming. Mondtam nekik, hogy ez nem a budapesti földalatti, oda menjenek ilyen ancugban. Nevetett rajtuk az egész váltás. Rá egy hétre újra itt vannak melegítőben, sítakancsban. Nem tudtam mire vélni a dolgot. Kérdeztem: miért akarják annyira látni a bányát. Azt mondja a szőke lány - mert lány a vezérük, rögtön látni - hogy ők végzős egyetemisták, 17 éve tanulnak, s fizetésük fele annyi se lesz, mint egy bányászé. Szeretnék tehát látni azokat az állítólagos nehéz körülményeket, melyek ezt indokolttá teszik. Olyan dühös lettem, hogy káromkodtam egyet, s mondtam Szabónak: dobja ki a társaságot. De sehogy se ment ki a fejemből az egész. Szólok róla az asszonynak, az meg azt mondta rá: „Nagy szó ez, te Gáspár, ezek nem hűbörögnek majd a hátatok mögött. Úgyis az a vélemény, hogy a bányász mind iszik; meg csak az jön ide, aki másra nem jó, csak túrni, mint a vakondok. Nagyon kár, hogy csak öten jöttek!” Mondom erre, hogy olvasson újságot, nézzon híradót is, ne csak csupacsók filmeket, s akkor rájön, hogy nálunk megbecsülik a bányászt. De ő csak legyint: „Egyszer álljál sorba húért, meg vásároljál a piacon, s majd megtudod, hogy nem öt kíváncsival, hanem öt egyenes emberrel állsz

szemközt, akik saját tapasztalataik után akarnak ítélni.” Nohát, tudja, ez szöget ütött a fejembe, s szörnyen bántam az esetet. Aztán ma jövök föl, hát ott várnak öten. Azt mondja a szőke lány: ne haragudjak rájuk, nem is akarnak már bemenni, csak ne haragudjak. Én meg úgy megörültem nekik, hogy mondok: „Nem haragszom, de leviszem magukat.”. Hát így van. Kiszaladt a számon, nem szeretnék szóba’ maradni. Meg igazuk is van. Csak hadd tapogassanak bennünket - nem vagyunk cukorból!

Mezei türelmesen hallgatta az öreget. Az utolsó szavaknál már mérlegelt: sokan nézik meg a bányát minisztériumi engedély nélkül is. Ez az ügy legalább indokolt.

- És ha betegek?! - egyezkedett félig.

- Látszatra nem.

- Birják a süllyedést, gyaloglást, meleget?! Mit gondol, Gáspár bácsi? Különösen a lányoktól félek! Ha hisztériásak, és ájuldozni fognak, jól nézünk ki!

- Nem úgy néznek ki. A szőkéért, meg a cigányért kezeskedem. A pici barnát félkézzel felhozom, ha szükséges.

- Azt mondja, hogy cigány van közöttük?!

- Én annak nézem, bár nehéz elhinni, hogy cigányból orvos legyen.

- Orvostanhallgatók?

- Csak a lányok, a fiúk bölcsészek.

- Furcsa egy társaság! Medikák és bölcsészek éppen nem puszipajtások. S hogy bányát látogassanak szombatunként! Ilyet még nem is hallottam! Kíváncsivá tett, Gáspár bácsi!

- Levisszük őket?

- Le. Adasson nekik ruhát, csizmát, lámpát, sisakot, ne tegyék tönkre a melegítőjüket. Valószínűleg nem tudják, hogy lent meleg van, figyelmeztetni kell őket, hogy ne ruha fölé öltözzenek. Még egyet, Gáspár bácsi: semmi mellékág! Nem kell megjárítani őket, inkább egyenesen a fronthoz! Lehet omlasztani, attól épp eléggé megijednek.

- Mérnök elvtárs nem jön?

- Nem. De a bejáratnál megnézem a gárdát.

Az öreg kurta szempillái alól hála és pajos egyetértés sugárzik. Tehát rábízták védenőit. Türelemmel várta öltözésük végét, s háritotta el a záporozó hálát. Mezei valóban felbukkant a bejáratnál, s végignézte a kis csapat közeledését. A szőke lány - a „vezér”, ahogy Gáspár bácsi nevezte - az öreggel jött elől. Hosszú, nyugodt léptekkel. Nyúlánk derekán vastag szíj szorította össze a seszínű nadrágot, fején hetykén félrecsapva a védősapka, mint valami divatkalap. Mögöttük illedelmes párosban a két lány, majd a két fiú. „Ettől nem lettem okosabb - gondolta a mérnök - mi tarthatja össze ezt a társaságot?!” Az öreg megmondta védenőinek, hogy Mezei mérnöknek köszönhetik az engedélyt.

- Köszönjük! - nyújtotta keskeny fehér kezét a szőke lány - Andos Livia, orvostanhallgató!

- Váradi Zsuzsanna - mondta a fekete. „Valóban cigány lenne?” - kutatta Mezei.

- Takács Kató - jogász - nevetett a pici barna.

- Hát nem medika? - szaladt ki önkéntelenül a mérnökből.

- Csak ők ketten jöttek az orvoskarról. Sajnos, a jogászokat egyedül képviselem.

- Semmi baj - mosolyodott el akaratlanul Mezei. A fiúkra nézett.
- Lovas Sándor - mondta a magasabb.
- Baltás László - mondta a komolyabb.
- Régészek - tette hozzá nevetve Kató.

Mezei jószerencsét kívánt vendégeinek, s meghívta a társaságot egy látogatás utáni beszélgetésre. Mikor elnyelte őket a sötét száj, töprengve nézett utánuk, s őszinte kíváncsisággal várta, hogy fog kinézni az öt ember visszajövet.

Kató így számolt be nagyapjának a továbbiakról:

- Bukdácsoltunk a csillesínek között, s lihegtünk, mint kutyák a napon. Ki tudta, hogy ilyen pokolmeleg van ott lenn?! Zsuzsa bírta a legnehezebben. Megérdeklődte, hogy nem jöhet-e nekünk egy csille. „Most nem, mondta Gáspár bácsi, mert huzalszakadás van.” Ez már a fiúknak sem tetszett, bár Laci azt mondta Sanyinak: „Meg akar minket ijeszteni. Baleset alkalmával nem engednek le senkit.” Gáspár bácsi meghallhatta, mert erre került egyet, s megmutatott egy mellékágot: „Ez a vízeság - mondta - jó, ha naponta 60 cm-t megyünk előre, mert betörhet a víz.” Sanyi sürgősen megérdeklődte, hogy most is betörhet-e a víz. „Meg-történhet” - felelte közönyösen vezetőnk. „Most megnézzük a frontfejtést, de vigyázzanak, mert át kell mennünk a baleset színhelyén.” Tudod, nagyapa, ez már nekem se tetszett. Senki sem törekszik oda, ahol baj van. Aztán egyszercsak ott tornyosodik előttünk egy halom csille. Azt a kúszást-mászást, amit mi végeztünk! Mikor túljutunk, mondja Gáspár bácsi, hogy ez volt a huzalszakadás. A csillék húzókötele szakadt el, ezért torlódtak össze. De kit érdekelt ez már akkor?! Ott álltunk értetlenül, út nem vezetett tovább semerre. A fejünk fölül meg ömlött a szén! Egyetlen ember állt ott. De micsoda ember! Egyik kezével tolta a szénnel telezuhogó csillét, a másikkal üreset húzott oda. Félkézzel, érted, nagyapa?! Azt hittem, nem jól látok. Gáspár bácsinak egyáltalán nem volt lenyűgöző a látvány, kiabálni kezdett, hogy hol a társa. Erre az felbök a fejével, hogy fölment szólni: állítsák meg a szalagot. Fölment, fölment, de hol ment föl? Ott, ahol folyik a szén?! Ránézek Zsuzsára, sápadt, mint a halál, s csak bámulja a csilletologatót. Nézem én is, akkor veszem észre, hogy az is cigány.

- Mi az, hogy „az is” - dörögte közbe Takács - és még ki?!

- Hát Zsuzsa, hiszen már mondtam neked egyszer, nem?! Zsuzsa megkérdezte Gáspár bácsit, hogy történhet-e itt baleset. „Itt történik a legtöbb - válaszolta idegesen - különösen, ha így egyedül hagyják egymást!” Abban a pillanatban megáll a szén zuhogása, Gáspár bácsi mosolyogva int, hogy indulhatunk. Mármint fölfelé, érted?!

És Kató beszél az omlasztásról, amit azért csinálnak, hogy ne legyen nagy omlás; a frontról, ahol védősisakjára esett egy darab szén. Takács összehúzott szemöldökkel hallgatta unokáját. Elvből titkolta, hogy rajong ezért a csupamosoly lányért, aki annyira emlékeztette a fiára. István ottmaradt a Pripjety mocsár embergyilkoló gyűrűjében. Tizenöten akartak csatlakozni a szovjetekhez, tizenöten kaptak géppisztolysorozatot hátukba német szövetségeseiktől. Erzsi-nek csak annyi ereje volt, hogy megszüljön Katót. Föl sem kelt többé. Halálba sírt magát. Takács egyedül maradt unokájával. Kató bömbölt, szája egyetlen repedés volt két füle között. Nagyapja hol kancsalnak, hol bénának hitte, s a kicsi évenként szolgáltatta a meglepetéseket. Ha magára hagyta, Kató komisz lett. Csak lágytojást ment főzni, míg Katót bilire ültette. Mire visszajött, a bili tartalma a falon volt.

- Kaka - magyarázta a pici - kaka!

Képtelen volt elverni, csak rászólt:

- Te csúnya gyerek! Csúnya rossz gyerek vagy, Kató!

A csöppség tele torokból bömbölt, üvöltött, belekékült a dühbe.

- Na, kicsikém! Szép vagy, gyönyörűszép! - nevetett a házmesterné, aki naponta tízszer is felszaladt a kislányhoz. Nem volt gyereke, s ahogy nőtt, úgy bálványozta Katót.

- Elkényezteteti ezt a lányt, Édesné - morgott Takács, tisztán a látszat kedvéért. Örült, hogy unokáját azonnal megszereti mindenki, aki látja.

Kató barátságos teremtés volt, de ijesztően határozott mindenben. Tizennégy éves korában felpofozott egy fiatalembert, mert nem elég udvariasan segítette föl a jégről, ahová korcsolyázás közben pottyant. Ettől kezdve Takács Katónak mindig voltak hódolói. Gimnazista korától minden nyáron dolgozott, s béréből nagyapjának hasznos, magának fölösleges dolgokat vásárolt. Így Takács nem tudta, hogy melyik megszerzéséért dolgozik voltaképp unokája! A gyárban eleget hallott arról, milyen használhatatlan ajándékokkal lepik meg szüleiket gyerekeik. Kató nem tartotta számon a születés- vagy névnapokat, de ha hiányzott valami - előteremtette. Hol meleg papucsot, hol prémkucsmát kapott látszólag teljesen indokolatlan napokon, voltaképp pont akkor, mikor szükség volt rá. Kató már érettségire készült, mikor Takácsnak eszébe jutott megkérdezni, hogy mit határozott a jövőre vonatkozólag.

- Jogot tanulok - jelentette ki Kató.

- Közelebbről: jogtanácsos, bíró, ügyvéd, vagy mi akarsz lenni? - tapogatózott a döntés alapossága körül Takács.

- Büntetőjogász - nézett nagyapja szeme közé a lány.

Takács legyűrte meglepetését. Tudhatta volna, hogy Kató meglepetései nem zárulnak le az érettségivel, de még a felvétellel sem. Először összebarátkozott egy cigánylánnyal, aki medika. Azután annak barátnőjével, aki szintén medika. Aztán a házban lakó Farkas Ágika osztálytársának a bátyjával, aki régész. Azután annak barátjával, aki szintén régész. Takács gyakran töprengett azon, mi a szöszről beszélhet unokája két medikával, meg két régésszel?! Most meg itt a banya! Kató szinte belesápadt, ahogy újra átélte a dolgokat. Rontsa el az örömét azzal, hogy ez neki nem újság? ő is minden nap veszélyben van a kemence mellett. Nemsokára ünnepélyes keretek között kapja meg 50 éves vasmunkásműltja jutalmát. Tud-e erről unokája? Érdeklí-e ez is, vagy csak a banya egzotikuma? Nézte az izgatott lányt, s nagy-nagy sajnálkozás lopózott szívébe. Sem indokolni, sem megmagyarázni nem tudta ezt az érzést.

„CIGÁNYAPÁCA”

Zsuzsa összeszorított fogakkal meredt a professzor rajzaira. Emberfeletti erővel tartotta magát. A szombat éjszaka elment bányalátogatással. Délelőtt pihentek, hogy vasárnap este ott legyenek a bölcsészbalon. A két fiú nem ismeri a tréfát. Úgy éreznék, a medikák lenézik őket, ha nem mennek el. Kató fáradhatatlan. Lívia otthon azt csinál, amit akar. A kollégium más. Alkalmazkodni kell. Ha nem fogadják, be, akkor is. „Befogadni”, furcsa szó. Öt év alatt egyetlen emberrel találkozott az Operában az Orvosi Karról. Líviával. Szíve megugrott a gyűlölettől. Ahogy megmozdult, combjai közé fájdalom hasított. Elszédült. A terem vakító világossága bántotta a szemét. Jéghideg ujjakkal nyúlt tolláért. Figyelní kell! Ezek között csak a tiszta kitűnő fölényével boldogul. „Gyűlölnek, mert nincs okuk megvetni. Irigyelnek, mert nem sajnálkozhatnak rajtam”.

- „A fej két vonallal alapvetően különböző négy részre osztható. A vízszintes vonal az agy- és arckoponyát választja el. A függőleges vonal jobb- és bal-tekéket ad. De hová tartozik a hypothalamus? Tekintsük meg azt az érdekesen sérült...”

Janónak is hypothalamus sérülése lehetett. Világos pillanataiban megismert bárkit, évtizedes dolgokat összekapcsolt, felidézett. Ujjai között állandóan cérna lógott, azt bogozta, bögyörgette. Ha kezét nem tudta lefoglalni: veszélyessé vált. Hogy gondoskodott Tiszanádas asszonynépe arról a cérnáról! Minden gyerek zsebében lapult egy-két szál.

- Ha találkozol Janóval, s nincs nála cérna, add oda! - intették a csemetéket.

A cigánysoron csődöt mondott ez a praktika. A cérna felesleges luxus azoknál, akik a falusi intelligencia tönkrenyűtt ruháiban pompáznak.

- Szodunyak szalon - röhögött Pista a bikavidítóan vörös kiskabátra, amit télire kapott jobb híján.

- Molnár modell - vigyorgott a hollandiasan elálló fülű kékeszöld sapkára. A drót itt-ott kiállt belőle. Kihúzni nem lehetett, mert szétesett volna az egész. Az út pedig hosszú Tiszanádas és Tiszaszem között. Fázott. Nyáron volt jó. Az útszélen feketeeper borítja a földet. Hatalmas, nehéz érettségüket nem lehet elfelejteni. Cigánycsemege. Pista fáról-fára ugrált, mint a majom. Kényes volt a földről enni. Helyesíráshoz hülye volt, számtanhoz tökéletlen. Háromszor bukott, míg elérte a 14. évet. Tanárai jobban örültek, mint ő, mikor végre kimaradt. De ócskát sosem látott rajta... Gyönyörű teste késő őszig egyszál nadrágban túrt esőt, szelet, napsugárt... Az a bronzbarna, felejthetetlen test! Szépséges erő. Erős szépség! Neki köszönheti, hogy senki nem fektette le. Se fehér, se barna.

- Enyém - mondta - aki hozzányúl, megölöm. S attól kezdve tabu lett. Pistáé. És Pistától lehetett félni. Erős és szabad. Egyetlen hatalmat ismer: önmagát.

Gimnazista volt, mikor fölkereste egyszer. Este, a kollégiumban, mintha egyik bátyja lenne. A lányok tapintatosan magukra hagyták őket. Ki tudja miről akarnak beszélni a cigányok? Pista átkapta, és a falhoz szorította.

- A szádat! - sziszegte parancsolóan. Ahogy kapálózott, Pista teste egyre jobban hozzátapadt. Érezte hatalmas izmait, lüktetését, mely beborította. Szédült. Átfogta a fiú nyakát. Talán már akkor megtörténik, ha nem kopognak be a lányok. Pista kitárta az ajtót, szélesen nevetett:

- Szóval időm lejárt? - kérdezte, s mintha tudatában lenne, hogy cigány is, meg isten is a lányok szemében, szelíden kezetsókolt mindegyiküknek, s még egyszer figyelmükbe ajánlotta „húgát”.

- Vigyázzanak rá! - mondta, s csak ő tudta, hogy azt mondja: „Vigyázz magadra!”

Alázatosan távozott, s így csak isten maradt az otthagytaknak: férfiisten.

Aznap nagylány lett. Vörös bő bizonyíték csobogott belőle. Orvost hívtak.

- Érintetlen - suttogott a nevelőnőnek - szinte hihetetlen cigány léte! Talán azért ilyen késői és heves a vérzés!

Iszonyatot érzett akkor. Megölni őket! Mind, aki cigánynak nevezi! Ezt a bélyeget örökké hordozni kell?!

„Kiegészítve tanulmányainkat, látnunk kell, hogy a koponya a gerincoszlop két nyúlványából keletkezett. Az alsó nyúlványból lettek az álkapcsok, a felső nyúlványból az agy csontos tokja. A száj tehát nem áttörés, hanem a két nyúlvány logikus találkozása. Áttörésről a szem, orr és fül esetében beszélhetünk. Kialakulásuk az agy ama törekvésének következménye, mellyel ez a nemes szerv tudni igyekszik, milyen világban él...!

„Érdemes-e megismerni a világot?!” Zsuzsa hivalkodó kérdőjellel végezte a professzor szavait. Egykor őszinte áhítattal lépte át az egyetem küszöbét. Azt hitte, itt végre megismeri az embert. Azt hitte, vége megpróbáltatásainak...

Az egész medikus gárda kinyújtotta érte a mancsát. Magától értetődően, mintha meg kellene hatódnia, mert kegyeskednek megkívánni. S ő magától értetődően keresztülnézett rajtuk. Lívia ragasztotta rá: „cigányapáca”.

Lívia, a mesés szőkeségű, illatos és zseniális Lívia. A különszobás egyetlenke. Az érthetetlen. Aki mindenkivel lefekszik, aki megkívánja. Aki a nemi élet tanulmányozására rendezkedett be, s nagy leleplezésekre készül. Csak érdekes esetekkel foglalkozok hosszabb ideig. A többi „dobja”. Zsuzsa sokáig nem hitt a Líviáról keringő híreknek. Harmadikosok voltak, mikor Coccus öngyilkos lett. Fiatal gyógyszeratan előadójukat nevezték így gyöngéjéről, a coccusokról.

„A coccusok ellen tulajdonképpen nincs orvosság. A coccusok megszokják a „cilineket”, s megérjük, hogy egyszer penicilin táptalajon tenyésztjük őket...”

Coccus dohánylevet ivott, még a szükséges 0.04 gr mennyiségen jóval túl.

- Földhözvágta, mint a villám!

- Mikor temetik?

- Holnap.

A KISz-titkár megkereste Líviát, aki békésen bámult egy hatalmas köpőlegyet.

- El kell jönnöd a temetésre.

- Miből gondolsz?

- Miattad tette.

- Akkor közönséges mikrokefél.

- Kötelességed elmenni!

- Hogy különszenczációként tűzzetek programra, mi? Hogy legyen kin gyakorolni forradalmi romantikátokat? Nem akarsz összehívni egy rendkívüli gyűlést?! Talán megszavazhatnátok, hogy könnyezzek a sírja fölött!

- Nincs benned egy csöpp erkölcsi felelősség...

- Talán Coccusban volt, azt hiszed? Disznó volt, fiam! Nagyobbat csak egyet ismerek. Nem vagy rá kíváncsi?!

A fiú menekült, Zsuzsanna kövületen állt. Lívia szeme szűken feketéllett, vörös száján apró hab verődött. Ajka csúnyán felhúzódott, rózsaszín ínye is látszott fehér fogai fölött. Aztán elnevette magát, s Zsuzsára kacsintott. Ötösük akkor már ismerte egymást, ha szoros barátságot nem is tartott. A medikák előtt sosem beszélt egymással a „vámpír” és a „cigányapáca”. Pedig legkevésbé rossz véleményrel Zsuzsa volt Líviáról. Ismerte magát, ismerte fogcsikorgató éjszakáit, vágyát a férfi után. Nem tudta elfelejteni Pityu testét. Már medika volt, mikor egy zsúfolt villamoson valaki belemarkolt a mellébe. Az egymásraszorult testek lihegésében úgy előntötte a láz, hogy leszállt a következő megállónál, s késő estig gyalogolt, kóborolt, fárasztotta magát. Nem volt apáca. Nehezen küzdött az egyensúlyáért. S a bányában Pista odasúgta: „Holnap érted megyek”. Zsuzsa teste kigyúlt. Mintha józan esze hagyta volna el, semmi sem érdekelte. Azt várta, aki hozzá tartozik. A bálba hívta, bár fogalma sem volt, hogy juthatna be oda Pista?! Úgy öltözött, mint még soha. Taftselyem kisestélyi ruhája, súlyos kontyba csavart pompás haja Pistának szólt. Kinyílt virág vonzó egzotikumaként maradt azok emlékezetében, akik látták ezen az estén. Sanyi és Laci büszkén hirdette, hogy hozzájuk tartozik. Hajnal volt már, mire ki tudott osonni a hatalmas kapun. Meghatóan csendes volt a város. Egyetlen ember állt a Dimitrov téren. Hatalmas válla nyugodt mozdulatlansággal támaszkodott a sötétnek. Zsuzsa úgy tűnt el karjai között, mint egy játékbaba. Az egyetlen árkádjai eltakarták őket. Nem érezte a kövek keménységét, sem a múltó időt! Tudta, hogy ez az egyetlen megoldás. Láta a bányában a fiú szeméből. Örült a fájdalomnak, a fiú megsemmisítő erejének, a letiprásnak, az utca kövén történt beteljesülésnek. Feloldódott, és fekvé maradt, mikor a fiú már messze járt. Tudta, hogy ez volt az utolsó találkozásuk. Azt is tudta, hogy Pista akarja így. Valami lázadásfélét érzett a szívében.

- Kelj föl! - Lívia állt előtte. Szűk szemeiben aggodalom vibrált. Zsuzsa hirtelen megérezte a föld keménységét, összeborzongott a hidegtől. Végignézett tépett ruháján, s megérkezett a visszahatás. Felülni próbált, de a neon elsötétült a combja közé hasító fájdalomtól. Felnyögött.

- Na, te kész vagy, fiam. - Lívia hangja valami okból remegett. Zsuzsa csodálkozva nézett rá. Talán őt sajnálja?! Lívia retiküljében babrált, hosszú, fehér kölnisüveget húzott elő, s leguggolt vele Zsuzsa mellé.

- Mi ez?

- Ecet. Próbálj felállni, és mosd ki magad alaposan, bárhogó fáj. Gyorsan, gyorsan! Vagy akarod a bébit?

Dehogó akarta. Engedelmeskedett, s túrté, hogó Lívia felöltöztette, majd karjával támogatssa át a hídon, míg halkán, de állandóan beszélt.

- Jól nézünk ki! Se villamos, se busz, de még taxit se kapunk ilyenkor! Pedig a koleszba így nem mehetsz! Hozzánk kell jönnöd. Fürdesz, alszol egy kicsit, sajnos csak kicsit, mert kórbonctanon ott kell lennünk, a fene egye meg...!

És beszélt, beszélt, csak arcát nem fordította Zsuzsa felé, nehogy elárulja szánalmát. Ült és virrasztott a „cigányapáca” álma fölött, nehogy mindketten elkéssenek az előadásról. Most fejét félrebillentve, türelmesen hallgatja a professzort. Arcán nem látszik a két átvirrasztott éjszaka. Üde és friss. Jegyzetel.

- Most pedig, kollégák és kolleginák, fáradjanak át a boncterembe, ahol különleges calvaria-basis eloszlást lesz szerencsém bemutatni. A scala anterior elhelyezkedésén ugyanis több múlik, mint hittük volna.

Zsuzsa is fölállt, hogy átmenjen a többiekkel. A hirtelen mozdulattól felnyögött.

- No, és ha a scala anterior és a sutura coronális a kupola indexszámának kialakításában... - hallatszott Livia csengő hangja a professzor mellől.

- Te meg mit nyögsz - sziszegte Margit - nem látod, hogy kihasznál mindent?! De egyszer még megcibálom azt a hülye tudálékos agykupoláját!

EPÉS NAPLÓ

Sanyi és Laci véletlenül találta meg Ferenc naplóját, de szándékosan nem tették a helyére, hanem olvasni kezdték.

- Epés napló - jegyezte meg Sanyi, s egyéb elfoglaltság után nézett. Laci a kis piros füzet mellett ragadt.

„Ott állt az ablaknál, zuhogó fényben, s én láttam rajta a másik férfi keze nyomát...”

„Apa Kisgazdapárti volt, vagy Parasztpárti, vagy valami ilyen. Egy éjszaka végignéztük, ahogy a kommunisták falragaszokat, meg nagy vörös betűket mázolnak. Választásra készültek. Apa azt mondta: » Ez hősi tett, fiam!« Szerettem volna tudni, hogy akkor miért nem megy oda. Később magam tapasztaltam, mennyire lehet lelkesedni valamiért, s nem cselekedni érte semmit...”

„A materializmusnak vannak halottjai és vannak élvezői. S vannak olyan élvezői, akik halottak...”

„A négy, vagy legfeljebb nyolc elemít végzett ember, aki otthon paraszt, városon útburkoló munkás, nem fog Aragont olvasni ökörbögés után...”

„Gyula öcsém mindaddig marad »második«, míg meg nem tanul önmagán nevetni...”

„Ahogy hallgattam a kisdobost, az jutott eszembe: mindannyian Afrikából jöttünk. S hogy fejlődés van harc nélkül is, de harc csak fejlődéssel együtt van.”

„Hiába van az embernek önkritikája, ha olyannak hiszi magát, mint amilyen lenni szeretne.”

„Nem szeretem a cigarettát, de szeretek cigarettázni. Rágyújtani, leverni a hamut, belebújni a füstbe, szívni és gyönyörködni a parázspan - csupa modern álarc...”

„Nehezebb helyrehozni valamit, mint el sem követni. Az előbbire mégis vállalkozunk, az utóbbira soha. Ez az emberi természet kulcsa.”

„Elnézem négyünket, milyen különbözőek vagyunk, s milyen hasonlóak. Abban különbözünk, amit szüleinktől örököltünk, s abban hasonlítunk, amit az élettől követelünk.”

„Mit bánom én, ha utcasarkok rongya, csak elkísérjen egész a síromba - valahogy így írta Ady, ha jól emlékszem. Sajnos, nincs Ady-kötetem, különösképpen nem rajongok érte, de ezzel a két sorral azonosulni tudok. Mintha az én lelkemből szakadt volna ki.”

„A bonyolult összevisszaság a legmodernebb emberi tulajdonságok közé kapaszkodott. Lassan az a legmodernebb, aki legkevésbé lát világosan.”

„Olyan társat szeretnék, aki egyszerű, mint a végét.”

„Jocó megbukott matematikából. Viktória kétségbeesett, s azt hitte, engem kell vigasztalni. Felsorolta, hogy Petőfi is megbukott történelemből, József Attilát eltanácsolták az egyetemről. Furcsa volt Jocó nevét együtt hallanom koszorús költőink nevével, s felhívtam Viktória figyelmét, hogy Jocó nem Petőfi és nem József Attila. Azt válaszolta, hogy bukásuk pillanatában ők sem voltak azok, akik a későbbiekben lettek. Javasolni bátorkodtam, hogy Jocó mégse bukásával érezzen jogosultságot Petőfihez hasonlítani. Viktória elkomorodott, végül azt mondta: Jocó bukásával együtt többet tud, mint három kitűnő bátyja együttevén, mert tudja az irányt, amerre az élet tart, tehát tudja azt is, hogy hol van benne a saját helye. Mit lehet erre válaszolni?!”

„Bent voltam az iskolában, beszéltem az igazgatóval, tanárokkal, gyerekekkel. A KISz-titkár nevét jól megjegyeztem. Velencei Pál. Ebből még nagy fizikus lesz! Nem hiszem, hogy azt

mondta volna Jocóról: »ő az a pocsolya, amely az úrhajók korszakában is kiküszöbölhetetlen.« Egyáltalán nem értem, mi köze egymáshoz ennek a két gyereknek? Míg kényszerítik őket egymással törődni: halálra marják egymást. Ha nem kellene tudomást venniük egymásról, nagyot teremthetnének mindketten.”

„Jocó búskomor. Már Sanyiékát sem ugratjuk. Vegyem ki az iskolából?! Vagy hagyjam magára?”

„Beszéltem az öcskössel. Mondhatom, tanulságos volt. De legalább tudom, miért Jocó a kedvencem! Hiszen szeretni csak erős embereket lehet...”

„Eredménytelenül küzdeni annyi, mint eredménytelenül élni.”

„Vannak kuruzsló tudósok, és tudós kuruzslók.”

„A lélek nem beszédtema. Úgyis figyeljük magunkat, minek még magyarázni is?!”

- Hagyd abba a naplózást, Feri és Jocó megérkeztek!

- Ha velem olvastál volna...

- Nem örültem meg! Elegem van a bátyámból, ha itthon van, mi a fenének töltsem naplójával a szabadidőmet?!

- Ha téged szeretne úgy, mint Jocót, egészen másképp beszélne...

Sanyi nem ért rá válaszolni. Bátyja szálas alakja feltűnt az ajtóban:

- Jó estét, régészeim! Úgy látom, szorgalmuk agóniájához érkeztem! Segíthetek valamit?

- Köszönjük, semmit - mordult Sanyi.

- Akkor eltűnök barlangomban - közölte Feri minden harag nélkül, s betette maga után az ajtót. A két fiú rossz lelkiismerettel figyelt. Laci azt hitte, hogy a naplón meglátszik az idegen szem dézsmája. Sanyi bosszús volt, hogy bátyja az első szóra faképnél hagyta őket. Még csendben ültek, mikor felhangzott Feri gitárja. Ez a komoly férfi úgy ragaszkodott a játékos hangszerhez, mint egy gyerek. Sanyiék számára ismeretlen volt a dallam, annál jobban meglepődtek, mikor Jocó hangja megcsendült:

Virágzó fa, elmúlás hercege,
Virágzó fa, sugárszép jegenye...
Virágzó fa: csodállak én!
Virágzó fa: csodállak én...

És Feri szobájából így hangzott a folytatás:

Bolondos ősz, hulló falevelek,
Bolondos ősz, hol van, aki szeret?
Bolondos ősz - a szívem fáj.
Bolondos ősz - a szívem fáj!

Ki meri széttörni két testvér alkotását?! A harmadik testvér.

Sanyi kikérte magának az ilyen hülyéskedést.

- Abbahagyátok az Ázsia-Egyiptomot, most jöttök a gitárral! Nem tűröm! Vegyétek tudomásul, ha nem hagytok tanulni - elköltözőm.

S elégedetten tűrte, hogy testvérei és barátja lebeszéljék erről. Írásban kérte Feri és Jocó fogadalmát, hogy vizsgaidőszakban nincs éneklés. Mikor kezében tartotta a papírt, olyan arccal ült le Laci mellé, mint aki épp most járatta bolondját a világgal.

AMBÍCIÓK HINTAJÁN

- Jegyezze meg, kedves fiam, bonyodalmat pajkos számár is indíthat, de csak higgadt szellem fejezheti be - búcsúzott a professzor kedvenc demonstrátorától. - Maga csak dolgozzon, fejtse ki azt az érdekes elképzelést az avarok pusztulásával kapcsolatban... Mire visszajövök, ön leállamvizsgázik, s ittmarad közöttünk.

Azután elutazott a szfinx hazájába, Kleopátra és Julius Caesar kapcsolatainak következményét boncolni. Laci pedig rendet csinált saját tanszéki asztalának minden fiókjában. Kitisztította, kibélelte papírral, s belerakta saját munkáit. Büszkén mutatta Sanyinak új munkahelyét. És elfelejtette bezárni a fiókokat.

A tanszéki tanársegéd, Dr. Szentmihályfalusi Róbert, nem szerette az új embereket. Rossz nyelvek szerint egyáltalán nem szeretett senkit, de ezt igazán csak a rossz nyelvek mondhatják, hiszen Dr. Szentmihályfalusi Róbert az egyetem KISz-szervezetének védnöke volt, összekötő az egyetemi pártszervezettel. Amellett kandidátusa az archeológia tudományának, barátja a tanszék több ízben kitüntetett professzorának, atyja két iszonyú rossz kölyöknek, pénzbeli támogatója elvált feleségének, aki ország-világnak híresztelte, hogy férje tehetetlen rongy, hiszen három év alatt tizszer sem feküdt rá. Dr. Szentmihályfalusi Róbert azonban mindent megértett. Az más tészta, hogy semmit meg nem bocsájtott. Mert nagybetűs, úgynevezett Ember csak egy van, aki nem téved soha, aki csalhatatlan -, s ez ő maga. Ám Dr. Szentmihályfalusi Róbert tudja, hogy mivel tartozik ezért a rangért. Élénk figyelemmel kell kísérnie a kisbetűs embereket, akik sokan vannak ugyebár, dehát mindenen lehet segíteni, ha az ember csalhatatlan módszerrel dolgozik. S ő csalhatatlan módszerrel osztályozza az embereket: szimpátia alapján. Hogy ez alapvető tévedés?! Ugyan, kérem! Másnál talán igen, de Dr. Szentmihályfalusi Róbertnél nem! ő az abszolút mérce. A lihegő lelkiismeret. A farkcsóváló megértés. Sőt: megérzés! Azt is rögtön megérezte, hogy Baltás Laci veszélyes ember. Egyelőre fogalma sincs, hogy miért, de biztosan veszélyes. Ezt a veszélyt elhárítandó: Dr. Szentmihályfalusi Róbert elolvasta Laci feljegyzéseit az avar pusztulás okairól. Menten tudta, hol a veszély. Nem lehet rendes ember, akinek ennyi esze van! Jómaga öt évig dolgozott a disszertációján, s így is csak mozgalmi munkája miatt emelték tanársegédnek.

- Ez a fiú nem ide való - jelentette ki az adjunktusnak.

- Miért? - érdeklődött az komoran.

- Kérlek, ez nem kérdés! Nem kérte felvételét a Pártba. Pedig pártajánlással jött ide. Tehát hálátlan, és nyilván nem elvhű. Folyton a munkájával törődik, velem még nem is beszélt. Tehát beképzelt fráter és nem közösségi ember!

Aznap Lacit hívatta az adjunktus. Kövér hasát nekitámasztotta az asztalnak, párnás ujját figyelmeztetően lendítette magasba:

- Ön még nem jelentkezett a Pártba...

A fiatalember mosolygott. A professzorra gondolt, s arra, hogy mennyivel emberibb minden nagy elme a közepesnél. Megköszönte a figyelmeztetést, s tovább dolgozott feljegyzésein.

Másnap ceruzafirkát látott parányi névjegy-kártyáján:

„Dr. Senki” - szellemeskedett a betűsor. Elpirult. Nemcsak az arca, de a szíve is. Kigumizta az írást. Harmadnap ismét ott virított: tussal. Letépte a kártyát, s zsebrevágta. Nem ment be az ajtón, mint eredetileg akarta. Két hétig feléje se ment a tanszéknek. Akkor kapott egy értesítést arról, hogy

„...demonstrátori munkakörét hanyagul látja el, minekutána a kötelező heti egy órát sem tölti a tanszéken. Munkaviszonya rendezésére szólítja fel:

Dr. Szentmihályfalusi Róbert
egy. tanársegéd”

Laci az adjunktushoz fordult. Mosolygott, ahogy párnás ujjai vigyázva forgatták a papírost. Az apró szemekből sajnálkozás áradt:

- Beadta a felvételi kérelmét?

A fiú értetlenül hallgatott. Nem emlékezett már az előző figyelmeztetésre. Nem értette, hogy milyen kérvényről van szó.

- A professzor úr azt mondta, hogy az avarok pusztulása...

- A professzor Afrikában van - figyelmeztette a kövér jószándék - adja be a felvételi kérelmét, mégpedig gyorsan.

Laci megutálta az adjunktust. Kontárnak és hígvelejű udvaroncnek nevezte magában, s egy lépést sem tett semerre. Új nyomra bukkant az avarokkal kapcsolatban, s agyában a feltevések láncolata kóválygott. Lázás, nagy szemekkel ballagott a kollégiumi folyosókon. Megérezte, hogy zseniális hipotézist alkotott. „Bizonyítani!” - morogta maga elé.

- Állj csak meg, Fejsze!

A fiúk hívták Fejszének. Öt éve nem jutott eszébe megkérdezni, hogy miért. Most ezzel fogadja a lihegő Szalkait:

- Miért hívtok Fejszének?

Az csak legyint. Ennek is jókor jut eszébe!

- Itt írd alá, te kerge!

- Mi ez?

- A felvételi kérelmed.

Szalkai a KISz sportfelelőse. Nem nagy lumen, de becsülettel jeles évről-évre. Ezt a marhaságot mégsem tételezte volna föl éppen róla. Továbbindul. Szalkai visszarántja:

- Írd alá! Ebben az évben ez az utolsó alkalom!

- Na és! Eddig tán tülekedtem?

- Nincs időm cicázni veled! Értsd meg, hogy halálos komolyan beszélek. Becsülöm a fejed, és szerencséd, hogy nem egyedül becsülöm. Ha benn akarsz maradni az egyetemen: írd alá ezt a papírost.

- Ki küldött?

- Na látod, hogy te is tudod: küldtek! Boldog lehetsz, hogy ilyen adjunktusod van!

- Nem írom alá. Öregem, ez nálam elvi kérdés. Én tudom, hogy nem vagyok elég érett a párttagságra. Nem olvasok újságot, nem érdekel a politika, azt sem tudom, hogy ki a külügy-miniszterünk!

- De azt mondd: „miniszterünk”! Boldog ország volnánk, ha minden párttagjának egyetlen hibája volna, hogy nem olvas újságot.

- Örökre szégyellném magam, ha így kerülnék a tanszékre!

- Másképp pedig nem kerülsz, s odaül valami hülye, de jó káder! Ezt akard?!

- Nem értem az összefüggéseket...

Szalkai az óráját nézte. Hat tíz, félhétkor kezdődik a gyűlés, s ez a víziló csak töpreng, elmerül magában, mint strucc a homokban! Fogalma sincs róla, mit vállalt érte néhány ember. Kicsavarta a tollát:

- Írd alá!

Laci aláírta. Szalkai rohant. Láta, ahogy felugrik a villamosra, kezében a papírlappal. Apja a tsz-be lépett be így. Sokan jöttek akkor:

- Írja alá!

Nem voltak ellenszenvesek, kegyetlenek sem. Inkább türelmetlenség áradt belőlük, mint Szalkaiból. Apja később kilépett...

Szalkai este közölte, hogy kérelmét elfogadták, s egy hét múlva részt kell vennie a gyűlésen, ahol eldől: tagjelölt lesz-e, vagy sem.

- Egyik ajánlód a KISz, másik Dr. Szentmihályfalusi Róbert.

- Ezt ő mondta?

- Igen. Külön szólt nekem gyűlés után.

Laci nem szólt semmit Egy nappal a gyűlés előtt Szalkai holtfehéren kereste.

- Te összevesztél Szentmihályfalusival?

- Nem is láttam.

- Akkor nem értem. Keresztülnéz rajtam, mintha sose ajánlotta volna, hogy pártfogód lesz.

- Hol a kérvényem?

- Itt.

- Add csak ide! - nevetett Laci. S kettétépte a lapot.

- Te örült! - kapott utána Szalkai.

- Tessék - nyújtotta át Laci - neked adom dokumentnek. A gyűlésen meg mondd el a történetemet, s tedd hozzá, hogy üzenem: ahová Szentmihályfalusi tartozik, oda Baltás nem teszi be a lábát.

Felszólításra ment el a tanszékre átadni a kulcsokat, melyeket nem is használt.

MINDEN ELMÚLIK EGYSZER...

Az út rákúszott, mint valami szürke kígyó. Szorította a nyüzsgés. Fájt a villamoscsengő. A házak elfogták a levegőt. A villamosban moslékszag. Ülőhely nincs. Gyerekek tódulnak föl, kacagnak, tiporják a lábakat.

- És mi lett Erős Jánossal?

- Adélka néni, tessék befejezni a mesét!

A tömeg felmordult.

- Minek szállnak föl polgári járatra?

Ez visítás volt. Aki mondta: nő, és hisztériás.

- Van különjárat az óvódának!

Ez fenyegetés volt. Férfi mondta, aki ismeri az alkotmányt összes törvényeit, al- és főparagrafusait, a vonatkozásokat is beleértve.

- Adélka néni, meséljen már nekünk is!

Ez szemtelenkedés volt. A nyurga srác vigyorogva élvezte a lányka zavarát.

Magdi mama sajnálta Adélkát. Magát látta fiatalon, telve jóindulattal, de minden tapasztalat híján, védtelenül és harciasan, azaz érthetetlennek.

Adélka szemmel láthatóan elvesztette a fejét, jobbra-balra magyaráz, hogy két kocsival kevesebbet adtak, s ő nem maradhat a gyerekekkel Hűvösvölgyben.

- Jegyeket kérem! Jegyeket kérem! Hol az apróságok vezetője? Hánynak kell jegy, kérem? Nagyok is vannak, kérem!

- Igen, de nem tudtam összeszedni a pénzt, nem hoztak magukkal a gyerekek, mert különjáratra számítottunk.

A lány minden erejét összeszedte, hogy ne sírjon. A tömeg szorított, a gyerekek visítottak, már eszükben sem volt a mese. Félték. A lány meg sem tudott mozdulni. Arcáról lerítt a rémület: hányat sodortak le, tapostak össze? A kalauz topogott.

- Fizesse a magáéból, kedves! Holnap majd összeszedi...

- Duplán - vigyorgott közbe a srác.

- Kérem, én... kezdte Adél, aztán halálsápadtan kereste a pénztárcáját.

Magdi mama szíve összeszorult. Tudta, hogy a lánynak nincs pénze. Ruhája agyonmosott, se szvetter, se kabát rajta a hűvös időben.

- Csak két forintom van - hallotta a suttogást.

A hirtelen megállótól megbillentek mindannyian. Az egyik kisfiú nekilökődött, Magdi mama féltérdre bukott. A kocsiban kitört a vihar:

- Haszontalan kölykök!

- Még hogy két forint...!

- Tessék leülni, néni!

- Fel kellene az ilyet jelenteni!
- Biztos Adélka randevúja miatt késték le a járatot!
- Mit avatkozik bele mindenki?!
- Jegyeket kell vennie, tanárnő!

Magdi mama a lányhoz lépett:

- Mennyi szükséges?
- Talán tíz forint - rebbent a lány szeme.

Magdi mama kifizette és leszállt. A hídon majd átmegy gyalog. Jólesik a moslékszag után. Azt a csendet sem akarta hallani, amit maga mögött hagyott. Nem nézett a villamosra. Későn vette észre, hogy a gyerekek minden ablakból integetnek...

Otthon is gyerekek várják, csak nagyobbak. Ági házibulit rendez. „Nem is olyan rettenetes” - konstatálja. Takarítani lesz mit, dehát sokan vannak. Egyébként kimondottan rendesek. Talán kicsit csendesek is. Egy csoport kártyázott, másik barkóházott, harmadik TV-t nézett.

„Nyugodalmas éjszakám lesz - gondolta Magdi mama - befejezhetem végre a regényt.”

Amíg kereste a könyvet, Ági bizalmatlanul figyelte mozdulatait. Gratulált magának, hogy eldugta az Arrowsmithet. Sejtette, hogy anyja unatkozni fog köztük, hiszen bulira számított a szó konkrét értelmében. Ezt sütés-főzés közben nem egyszer elárulta. Nem bánta volna, ha összetörik a vázákat, s elrontják a TV-t. De Ági parancsa szigorú volt: „Aki felfordítja a lakást, azt kidobom.” Egyéb se hiányozna, mint egy újabb megrovás! Azt is Jocó kapná legelőször. Ránevetett a fiúra, s az visszanevetett. A többiek velük nevettek. Elérkeztek ahhoz a ponthoz, mikor bármi emeli a hangulatot. Egy-két óra, s utána bármi lenyomja majd. A 16 évesek ösztönös pszichológusok. Látszott, hogy ezt a két órát tele fogják tömni élvezetekkel. Jocó az asztalra pattan, és síri hangon tálalja az új barkóház:

- Megérkezik Párizsba a mohamedán főhercegnő szobalánya!
- Rögtön egy főhercegnő! Ennek nincs bőr a képén!
- Rejtelmes Kelet és kulturált Nyugat találkozása!
- Mit tudsz te Párizsról?
- A hercegnő és szobalánya elindulnak elfoglalni szállásukat.
- Hogy indulnak el?
- Repülőszőnyegen?

Jocó igyekszik megőrizni komolyságát. Folytatja:

- A szálloda folyosóján a hercegnő bátran fellebbenti fátylát.
- Most jön a szerelem!
- Nyilván meglátja őt Jean Marais...!

Jocó mosolyog. Érzí, hogy fogja a többit. Szívenkapja a feszültség, mint mágnes a vasat. Most már tudatosan fokozza a rejtelmet:

- Szembetalálkoznak a szálloda igazgatójával, azután mindketten szobájukba térnek.
- Külön szobájuk van?

- Kuss! Kérdezni csak a végén lehet.

- Folytasd!

- A szobalány szobájába érve felsikolt, és úrnője lakosztályába rohan. A hercegnőt meggyilkolva találja, körülötte lángol az egész szoba.

- Hogy-hogy lángol?

- Meggyújtották, drágám.

- Tovább!

- Nincs tovább. Kérdések: miért sikolt a szobalányt; miért ölték meg a hercegnőt?

Magdi mama magukra hagyja a kiabáló gyerekeket. Tudja, hogy Ági a spájzba szokta dugni regényeit. Odatart. Tapintatból ott is marad, s mint mindig, fogalma sincs a múltó időről. Hallja ugyan a gitárt, a táncot, de voltaképp csak a búcsúzkodásra riad föl. Átmegy a konyhába, hogy késői vacsorájának melegítésével igazoljon alibit. Mire Ági kikíséri az utolsó vendéget: Magdi mama vacsorázik.

- Anyácska...

- De szépen mondod! Mit csináltál már megint?

Magdi mama személytelen felsőbbbsége feloldotta Ágit. Megnyugtatta, hogy anyjából hiányzik a tragédiára való hajlam. Csak nézte a bőséges vacsorát, ahogy gusztusosan elválasztotta tányérján a húst és a krumplit, s hirtelen hatalmas étvágyat érzett, hogy anyjával újra megvacsorázzék.

- Ehetnék veled?

A bólintásból már tudta, hogy ez a prózai bevezető egyáltalán nem tévesztette meg anyját. Nem habozott tovább, a nagy probléma különben is roppant egyszerűvé vált a bécsi szelet és uborka társaságában.

- Jocó megcsókolt.

Abban a pillanatban megbánta, hogy kimondta, bár Magdi mama szemmel láthatóan nem rendült meg. Valami rágós résszel volt elfoglalva. Tűnődve nézett Ágira, aki meg volt győződve, hogy ez a tekintet a kemény falatnak szól. Szeretett volna helyesbíteni, hogy a kölcsönösség is nyilvánvaló legyen, de nem tudta, anyja milyen mértékben hajlandó rá figyelni. Lehetséges lenne, hogy haragszik az Arrowsmithért?

- Minden elmúlik egyszer - mondta végül Magdi mama, s Ági nem tudta, hogy mit kezdjen ezzel a válasszal. De hirtelen szomorú lett, aggódva nézett maga elé, majd anyjára. Szerette volna megkérdezni, hogy mitől támadt benne ez az ismeretlen félelem, meg azt, hogy most már mindig ilyen gyorsan változnak a hangulatai?! Oly boldog volt az előbb, s oly fáradt most... Pedig Magdi mama megtartotta szavát: nem szól bele szívügyeibe, s mint komoly felnőtt komoly bejelentését, úgy fogadta ezt a vallomást. De mielőtt kibuggyantak volna könnyei, Magdi mama szobáhozta az eldugott könyvet, majd észrevétlenül iskolai dolgokról kezdett érdeklődni, s mire befejezték a vacsorát, Ági elfeledkezett bánatáról. Félálomban újra-érezte Jocó csókját, s azzal a biztos tudattal aludt el, hogy mégis vannak múlhatatlan pillanatok.

1965

.oOo.

